

Pest, december 31-kén 1854.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer másfél nagy negyedréta iven jelenik meg. Előfizetési díj helyben : januar—júliusi folyamra azaz : hat hónapra 1 ft. 30 kr. Házhoz küldve 2 ft. pp.

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül : januar—júliusi folyamra azaz : hat hónapra 2 pengő forint. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bérmentve utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca. 4. sz. a.).

Az angol alsóház gyűlés-tereme.

Ha az előttünk levő diszes termet a helyszínén ohajtánók megismerni, a szőke Duna partjáról kirándulást kellene tennünk Angolország fővárosába, Londonba.

Mint testvér fővárosaink között a Duna, úgy foly végig Londonon a Temze, öt pompás álló hiddal megnyergelve. Ezen hidak egyike, a Westminster-hid mellett, ugyanilyen nevű városrészben, melly egész Londonban legdúsabb ékes palotákban, áll a Temzehosszában egy goth-angol izlésben épült nagyszerű palota, melly a híres Westminster-egyház után bizonyára legjelesebb épület az egész városrészben; ez a parlament-(országgyűlési) ház.

Méltó is, rangjához illő, hogy nagyszerű legyen; mert minden évben ide hívja össze a királyné az ország választottait tanácskoznia, oly nagy dolgok felett, mellyek néha az egész művelt világot közelebbről érdeklik.

Mikor azt olvasuk, hogy Viktória

királynő megnyitotta a parlamentet, anynyit tesz, hogy összehívta alattvalóit országgyűlésbe, s a legelső gyűlésen mindig személyesen jelenvén meg — a mi nagy diszszel szokott végbe menni — a megnyitó-(trón) beszédben elmondja nekik, miért hívta össze, s mi fölött lesz szükség tanácskoznia. — Ezután eloszlanak a parlamenti tagok két nagy terembe, az alsó és felső házba.

Valamint többnyire minden nemzeti szokásaiban, ünnepeiben, középületeiben, úgy a parlamenti gyűléseken is észrevehető az angolnak azon jellemző tulajdona, miszerint némely ó szokásokhoz egész a tulságig ragaszkodik, másban ismét csaknem korlátlanul halad.

Az angol felsőház tagjai a miniszterek, egyházi fő hivatalnokok és a peerek : (született, vagy vér szerinti örökösök útján lett országnagyok). A felső ház tagjainak száma valamivel meghaladja a 400-at, s többnyire

komoly, élemedett előkelő urakból áll. — Az alsóház tagjai mintegy 660-an vannak. Itt is ül minden évben több előkelő család ivadéka; de nem születése után, hanem választás által juthatott oda; mert az alsóház tagjait kerületek, városok, egyetemek választják, s minthogy az angol semmiféle címre sem vágyik annyira, mint az M. P. (Member of Parliament, országgyűlési tag) fontos jelentésű két betűre, s az alsóházban még a miniszternek sincs szava, ha nem választott tag: gyakran roppant pénzébe kerül egy alsóházi szék olyan angolnak, a ki minden áron helyet akar az alsóházban foglalni.

A parlament gyűlései mindig este kezdődnek, s néha, midőn valami érdekes tárgy forog kérdésben, reggelig is eltartanak. Az alsóház tanácskozásai hasonlíthatlanul élénkebbek mint a felsőházé, sőt az is megesik néha, hogy nagyon zajosak.

Ha belépne valami járatlan hazánkfia e pazar kezekkel diszitett, magas ívezetű, festetablaku roppant gyűlésterembe, s meglátná az elnököt roppant fürtös parókájával, s uszályos (sleppes) palástjával ott ülni nagy komolyan a *gyapjussákon*, a fő és alsó rendeket pedig aranyujtásos diszruha, s kócsagos kalpag helyett kit frakkban, kit quekerben, bőbugyogósan, sokat köcsögkalappal fején, nem hiszem, hogy el ne szörnyükdönnék ezen faragatlan illetlenség felett. Pedig szóról szóra így van. Az angol parlamenti tag nem igen törí abban fejét, hogy mikép öltözködjék a következő gyűlésre, inkább jól átgondolja, hogy mit fog beszélni, s ha ez nincs szándékában és az sem érdeklí a mit más beszél, elővesz zsebéből egy lepedő nagyságu hirlapot s olvasgat, sőt ha nagyon unatkozik s elég tág a hely körül, végig nyújtózik a padon s heverészve várja míg valami érdekesebb adja elő magát.

A mai számunkban közölt kép az alsóház gyűlésteremét ábrázolja. D.

Visszapillantás.

Az év utolsó napján.

Mintha a „Vasárnapi Ujság“ kedveért történnék, az év, utoljára is még egy vasárnapal vesztőlünk bucsút. Meg fogják engedni olvasnunk, hogy a naptár e tulságos kegyességét felhasználva, ez egyszer magunk számára veszszük igénybe becses figyelmeket.

Tizhónapi szakadatlan előre-törés után, megállapodunk egy pillanatra s egy futó tekintetet vetünk az utra, mellyet magunk után hagyánk, hogy annál jobb kedvvel, ujult erővel folytathassuk ismét a tovább kanyaruló pályát. Mozgásban áll az élet! S ki mozog s mozdit többet, mint a hirlapíró? Ha egy tisztelt hazánkfia már fel nem találta volna lapunkban az „örök-mozgonyt“, az ujságíró neveznök el perpetuum mobilenak, melly egy hajszállal sem volna tökéletlenebb az eddig feltalált összes örök-mozgonyoknál; mozog, mozog, míg — fennakad.

Ez utóbbtól azonban, midőn már az egyenetlés nehezén keresztül-esünk, hiszszük, ezentul is meg fog évni sorsunk és akiszabott tér bővebb ismerése.

S midőn lapjaink első évi folyamára vetjük pillanatunkat, nem teszszük azt sem az önérdek tisztátalan üvegén át, sem egy ránkbeszél látkör szük határából, hanem nézünk elfogulatlanul, egyedül az igazság és meggyőződés szempontjából. Ha mindig ez utóbbi, s nem többnyire az első szerint járna el a magyar hirlapirodalom, eddig már tisztában volna a közönség sok dolog iránt, mire nézve határozott nézetekre emelkedni mindedig nem tudott; eddig már meg volna teremtve bizonyos eszmealap, mellyet egykönnyen megingatni nem volna képes senki; eddig már sok szó felesleges lenne s most a mi szózatunk is másképp vagy épen nem hangzanék. Talán nem felesleges, ez eszméket, bár nem szorosán ide tartozók, megpendíteni s emlékezetbe hozni, hogy az igazság szava előtt hiában buvunk, hiában takargatjuk magunkat csillogó pánczéllal; előbb utóbb ránk tör az egész erejével s vagy meghódít vagy megsemmisít.

Visszaemlékezésünk legörvendetesb pontja kétségkívül azon meleg részvét, mellyet a közönség lapunk megindulása óta a mai napig irántunk tanusított. Az egész folyam alatt alig mult el nap, melly a kiadó hivatalba új megrendelést, s a szerkesztőségnek az ország különböző részeiből megnyert dolgozótársaink sorába egyegy új szellemi társ önkényes ajánkozását ne hozta volna. A dolog természetében fekszik, hogy az első mindig tárt karokra találtak, míg az utóbbiak iránt, számos oknál fogva, válogatóknak kelle lennünk.

Mielőtt megindultunk volna, kimondottuk: „A népet — mellynek pártolására számítunk — nem nézzük öntudatlan nyers tömegnek, mellynek jó indulatát üres szemfényvesztések által szabad kizsákmányolni; hanem látjuk benne amaz ép, józan fajt, mellynek megvannak nemesebb

vágyai s tiszteletreméltó érzelmei. Azon népet látjuk magunk előtt, melly hogy ha ezentul is élni akar, ezt csak ismeretek és mivelődés árán válthatja meg.“

Programmunk ez egyszerű szavai ezerszeres viszhangra találtak. Nem kelle izgatnunk, nem hiu álmokkal csábitgatnunk, nem erősen hangzó szavakkal ütni zajt magunk körül.

Csupán a közönség hangulatát találtuk el, midőn kimondtuk „Vezéreszméink“-ben:

„A magyar ember bizonyára bir mindazon tulajdonságokkal, mik becsületet, hirt és jóllétet szereznek, de azért épen semmi szükség sincs arra, hogy e tulajdonokat másokban el ne ismerje.

„— nekünk szeretetre van szükségünk.

„Azért ha a magyar életrealóságát be akarjuk bizonyítani (és be is fogjuk bizonyítani), ne kezdjük azt a tőlünk idegen nyelvű fajok kigunyolásával; hanem azzal, hogy tudjunk nekik példát mutatni a közös miveltség felé való haladásban; s ha látjuk törekvéseiket, nyujtsunk segédkezet nekik.“

A kérdés most egyszerűen az: hívek valánk-e bevallott elveinkhez? Voltunk-e hangban, a tárgyak megválasztásában, lelkiismeretességben azok, a kik lenni ígérkeztünk, méltók az irántunk nyilvánuló rokonszenvre?

A közönség kezén forognak első évi munkálódásunk eredményei. Nem mutatunk ujjal a nehézségekre, mikkel fiatal vállalatunknak s más térhez szokott erőnknek meg kelle küzdeni, nem keresünk gyarlóságainknak köpenyegét; de midőn ítélet alá bocsátjuk annak eldöntését: mennyire hatottunk az *ész felvilágosítására*, a lélek és szív nemesítésére? — csupán arra az egyre figyelmeztetjük barátinkat, hogy e hatás nyilatkozó erejét ne csupán kurta napok és hónapok lefolyásától mérjük. Hosszu utat tesz a patak, míg annyira nő meg vize, hogy hajót hordhasson hátán.

Röviden összefogva eljárásunkat:

Láttuk a szük világot s teremtettünk egy *olcsó* lapot;

Láttuk az élet szaporodó szellemi követeléseit s szerkesztettünk egy lapot, melly ne csak a képzelet tündérvilágával bájolja el az elkényeztetett lelkeket, hanem különösen az élet *gyakorlati* kérdéseinek megpendítése, fejtegetése által ébresszen nemes ösztönöket, önbizalmat, és tetterőt. A gyakorlati élet a közel s távolban, ez volt figyelmünk fő tárgya; a költészetet mint füstert vegyítettük belé, mint virágot ültettük közéje;

Láttuk, hogy hirlapirodalomunknak eddigi sokszor dicséretes bár, de egyhangu mivelése mellett a *nagy közönség*, melly őt közelebből érdeklí s az élet apróbb viszonyaiba beható igényekkel bir, nem találja meg organumát s az organumok nem közönségöket. Éreztük, hogy addig, míg majdan az idők megtermendik a tudományok specifikus folyóiratait, egy a világ általános szellemi mozgalmait s kiválólag a magunkéit figyelemmel kísérő (nem kizárólag politikai, vagy szépirodalmi) vegyes tartalmu lap, a mi közönségünk igényeit leginkább volna képes kielégíteni, különösen ha elvül tűzzük, hogy abban ne csupán az eddig dicséretesen ismert írói tehetségek találjanak munkásságuknak tért, hanem szives fogadásra leljen minden valódi szellemi erő és igyekezet, melly e haza határai között pártolásra érdemes;

Meg voltunk győződve, hogy e közlönnnyel kezünkben, köteleességünk a polgári erények teljesítésére, a hazafiui érzelmek ápolására s a kölcsönös békeesség, tisztelet és szeretet indulatára szintugy hatni, valamint más részről a tudomány és ismeretek utáni vágyat, életben-maradásunk föltételét, a mivelődés ösztönét táplálni, s a hol nincs, minél nagyobb mértékben fölébresszteni, valódi szomszúsággá fokozni. Nem voltunk, nem is akarhattunk lenni kimerítők, de *alaposágra* törekedtünk s ha cikkeink itt ott egyéb gondolatot nem ébresszének is, mint sejtelmét a tudás birodalma határtalanságának, az ismeret hatalma és szépségének: egyelőre meglehetünk elégedve az eredménnyel, — habár meg valánk is győződve, hogy olvasóink másik része, közleményeinkben csak ismert dolgokat talál ujabb alakban. Mellözve a „népies“ és „nem népies“ módor feletti meddő vitát, rokon téren mozgó pályatársainkkal egyetértőleg, iparkodtunk úgy irni, hogy minden nagyobb irodalmi készület nélkül is megérthesse nyelvünket mindenki, s a bevett írói nyelv helyébe ne kellessen még egy új szójárást feltalálnunk.

Feladatunk komolyságát érezve fogtuk a tollat kezünkbe. Sem a nagy szavakat nem szaporítottuk, sem az elmésségnek és kacagtatásnak (mellyekről, úgy hisszük, hogy egyidőre lejártak) vadászói nem valánk; mindenkor azonban a derült hangulatot, melly az önbizalmat megilleti, iparkodánk fentartani.

Sem személyes hiúságoknak nem akartunk állítani küzdőtér, sem a magánérdekek számára ütni vásárt; az ügy, mellyet közös ügynek néztünk, volt szemünk előtt s engednie kellett előtte minden személyes rokon- vagy ellenszenvennek.

Utjában nem állottunk senkinek. Növényiskolája voltunk az olvasóknak s ha ki máshová nőtte ki magát, szerencsét kívántunk hozzá s azzal biztatván magunkat, hogy nyomában új meg új csemeték hajtnak ki.

S mint örömmel említettük, volt bizalom irántunk és részvét a közönségben, volt szives vállvetés pályatársainkban — mi többszörösen megkönnyíté s kedvessé tevő fáradozásunkat. Köszönet érte mindnyájoknak.

Mit hoz a jövő? A kedvező kezdet még kedvezőbb folytatás óhajtására jogosít.

Részünkről biztosíthatjuk az olvasó közönséget, hogy szándékunk színtelenségére nézve maradunk a régiek; de reméljük, hogy pályatársaink számának növekedésével, eszközeink szaporodásával, tapasztalásunk s összeköttetéseink bővüléssel, — a „*Vasárnapi Ujság*“ is tökéletesebb és eredménydusabb lesz.

Adjon Isten boldog új esztendőt!

Pákh Albert.

Utazás a föld körül.

Anderson nyomán Dr. Hegedüs.

VIII.

(Vége.)

Manilla — népessége — környéke — kalandok — Jöremény foka — Szent — Iona szigete, Longwood — Napoleon sirja — Plimouth — Visszatért és — Utóhangok.

Pasig folyam jobb és bal partján fekszik Manilla, egy termékeny róna közepében. — Alig van hely, melly oly nagy különbséget mutatna, mint ép e két part. — A régi Manilla erősítvényekkel van körülveve, tanúi azon időknek, midőn a spanyolok az új világ urai valának és felfedezéseiknek hire fényt vetett az egész nemzetre; most, komoran és romladozva állanak e falak egy nagyszerű multnak maradványa gyanánt. — Itt sem élet, sem kereskedés nem taláztatik, az egész felett némi urias visszavonultság és hallgatag méltóság színe észrevehető; a zárdák s templomok egész utcákat képezvén, egy középkori város félhomályában képzeljük magunkat.

A folyam bal partján fekszik *Binondo* külvárosa, a manillai élet élénk gyújtója, — mellyhez az ó városból két gyönyörű hid vezet; — egyik tömör köhid óriási arányokban granitból épülve, a másik légiiesen könnyű lánchid, a londoni hidnak mintájára készülve. — Számos csatorna szeli *Binondot*, mi által élénksége szinte emelkedik.

Tarka lakosság a spanyolok-, idegenek- s benszülöttekből áll. — Az első az ó-várost lakják s minden tisztségeket viselik. — A spanyol népjellem e távol gyarmatban is fentartá sajátlagos büszköltségét s zárdái visszavonultságát. — A férfiak erőteljes izmos alakok, a nők rendesen szépek, csakhogy szépségük felette tünedékeny s korán vénülnek.

A világ minden népeiből letelepedett idegenek, egyedül üzérkedés végett lakván itt, életük legnagyobb részét boltjaik s raktáraikban töltik s ép e sokféleség miatt a társadalmi élet nagyon elszigetelt.

A benszülöttek a malayi származásu *tagalok*, vig s jókedvű nép. Fejük keskeny, homlokuk alacsony ugyan, de ezt oly büszkén hordják, hogy komoly méltóságos járásukkal és barna bőrszínzetükkel egyetemben, mozgó ércszobrokhoz hasonlítanak. — A férfiak öltözete finom himzett ing s bő csikos vagy koczkás nadrág, nejeik alacsony, de igen szép természetűek, bő szoknya derekukhoz tarka övvel szorul, míg testük felső részét egy kis dolmányka fedi, melly azonban járás közben fel alá mozogván, mint az alföldi csikósoknak, mezitlen ágyékaikat látatja. Kényelem és nyugalom főélvezetük s miután egy napi munkával egész hétre valót kereshet magának, nincs mi őt gondolkodásra s munkára szorítná. — de ha kell, munkálni tud, mint bárki más.

Ezeken kívül léteznek *mestiszek*, így nevezik a spanyol és *tagalok* keveréséből nemzeteket, kik mindkét nemzet szép tulajdonait elsajátíták, — az egész belkereskedés közükben van, s a Philippin szigetek jövője nagy részben tőlük feltételeztetik. — Csinaiak is nagy számban léteznek, de ezekről ujat mondani nem lehet; ők bárhol is azok maradnak, a conservatismus megtestesedett képviselői, az örököltnek, a réginek esküdött rabjai. — Bárhova kerüljenek, szokásban, viseletben, vágyakban egy hajszálnyira sem különböznek elődeiktől, — pénz és érzéki élvezet munkásságuk célja s nincs mit ezért el nem tőrnének.

A népesség s viseletek tarkasága teszi oly érdekessé az itteni utcákban való sétálgatást; — az ember figyelmét, majd ez, majd ama sajátzerű látvány vonván magára. — Itt egyházi menet vonul el előttünk a katolikus vallás minden fény-

üzésében, ott egész sereg fogoly, lánczokra verve közmunkákra vezettetik, — majd ismét dobszónál egy csapat katonaság huzódik az utcákon keresztül, fehér finom szövötű egyenruhákban, csillogó fegyverekkel. — Ugyanis barátok és papok viszik *Manillában* a főszerepet s a zárdák és laktanyák szebbnél szebb épületek.

Mulató helyekben nincs hiány, s a bika-viadalokon kívül, főleg kakas-viadalok mulattatják a népet. — Nincs oly szegény tagal, kinek kakasa nem volna minden sátorban, minden csolnakon, sőt a lovas mögött is láthatni e nélkülözhetlen bajvivőt, mert tagal és kakas egymástól elválhatlan.

Manilla egyik fő nevezetessége a szivargyártás, melly kizárólag az állam számára üzetik; — egy általunk látogatott gyárban 9000 mindenféle koru nő dolgozott a serdülő csacska lánykától kezdve, egész a világ-szivarunott ránczos anyóig.

A Philippinek gazdag növényzetét tanulmányozandó, egy hatalmas gyékényvel fedett, öt hajós által evezett csolnakot béreltem, mellyel az ország belsejébe utaztam. — Négy órakerestve hagyám el *Manillát*, a nap nyugvó félben volt s az egész táj az est homályos fátyolába borult. — A partok mellett gyermekek fáklyákkal kezükben ide oda gázolva halásztak, s a mint a fáklyák fénye majd a könnyű bambus kunyhók mögött eltűnt, majd a víz színén rezgett, a legsodálatosb látványt nyújtotta.

Koromfekete éjen érkezénk *Pasig* városába, nehéz cseppekben kezdte hullani az eső, s hogy szállásra szert tehessünk a város legmagasb hatóságához kellett fordulnunk. — Sokáig kopogtattunk az igazság kapuján, míg végre a kapus megjelent, ki minket főnökökhöz vezetni ígért. — Nyomdokait tüskön bokron, nyaktörő kövezeten és feneketlen sárral lepett utcákon át követve, végre a bíró házához jutánk. — Itt is aludt az igazság s midőn hosszas zörgetés után felébreszteni sikerült, ő méltósága azt izené, hogy beteg s minden csendzavaró utasokat pokolországába küld. — Így állván az ügyek, nem volt mit tennünk, mint arra, merre jöttünk ismét visszabotorkálni s az éjet dideregve s bőrig átázva csolnokunkon tölteni.

Másnap folytatók utazásunkat s csakhamar a *lagunán* valánk; a nap épen felkelőben volt s arany fénye a fehér viz-sikon messze ragyogott. — Hajósmódra önkészített egyszerű reggelinket elkölve, *Falajala* felé tartánk, hohogy öreg francia, nemzetének világ híres udvariasságával, kitünőleg szívesen fogadott. — Harmincz éve már hogy itt élt, patriarkalis uralkodást gyakorolva, a környék lakói felett. — Czukornád földek terültek el körülöttünk, mellyeken képzelhetlen mennyiségű czukor termett, — zöldelő erdők lépék a körülvonuló halmokat, mellyeken át kékes hegyek emelkedtek. — Szíves gazdánk lágy ágyiban édesen nyugodván, pompás reggeli lovaglás után ismét az addig előreevezett csolnokunkban helyt foglalék, és *Santa-Kruz*-nak (*Szentkereszt*) tarték. — Az innen *Pasangjan*-ba vezető ut, majd sűrű kókuserdők, majd pálmaberkek között kigyózik, mellyek setétes zöldje a fényes tollú madarak, ragyogó bogarak s gyönyörű virágok által élénkítették. — *Pasangjan*, tartományi városka, szinte a szokott könnyű építési modorban épülve. *Don Escrivano Memeji*, kihez ajánló levelünk szólt igen barátságosan fogadott s egy csomó tagal nyelven irt levelet adott át, mellyben az illető falusi bíráknak meghagyatott, hogy mindenben segélyünkre legyenek. — Estve felé egy sétát tevének a hegyek felé; csendes gyönyörű idő volt, az alkony félhomályában nyalka kókuszfákat s a nyájas nyári lakokat szépen tükrözé vissza a sima folyam; a harangok estimára kondultak, s a városon keresztül egyházi menet vonult, ünnepi ruhában, szent zászlókkal, arany keresztkekkel, énekelve s imákat mormolva. — Békét és áhitatot lehelt minden körülöttünk, a szép csendes természet s az imádó emberek. — Valóban a katolika vallás csodálatos öszhangzásban áll a déli tartományok jellegével, a protestans vallások komor egyszerűsége nem igen illenek azon élvezet vagyis magasztos ábrándossághoz, mi itten mindent eltölt, — s bármint ítéljen is valaki a katolika egyház tanairól, lehetlen, hogy illy természet között, illy emberektől vallva, szertartásainak magasztos ünnepélyessége meg ne hassa, és lehetlen, hogy őket itt, helyén ne találná. — Már már besetétedt midőn *Mahayhay*-ba értünk s alig léptünk a *gubernadorcillon*

lakába, hogy a falak ingadozni, az oszlopok repedni kezdének s a tető iszonyun ropogott. Erős, egy egész perczig tartó földingás volt, minden ember térdre borult halk imákat mormolva és az olvasó szeméit olvasgatva. — Másnap reggel Lilló városába érkezünk, hol egy délutánt töltünk; a hat ezer lábnyi Banajo hegye engem egy hosszú és fáradalmas kirándulásra csalt. — A rege szerint e hegy tetején gazdag arany erek léteznek, de ha valaki ezen rejtett kincsekhez merészen közeledni mer, a legnagyobb zivatar s földrengés keletkezik, mi minden további tűrzást lehetlenít. — Való azonban az, hogy a spanyolok a nehéz bányamunkától irtóznak, miért is e kincsek parlagon hevernek. — „Ha angolok laknák e vidéket, másképp állana minden“ mondák gazdáim.

Bái városában a lelkészhez szálltunk, egy ábrándos kinézésű tudományosan mivelt ferenczrendi baráthoz, ki mindazon tulajdonokkal birt, mik egy jó házigazdában kívántatnak. Kis hangversenyt rendezett számunkra, s két fiatal mivelt lyánkát hívott meg, kik minket zene, beszélgetés és tánczszal mulatának — pompás vacsoráról es lány fekhelyekről gondoskodván, lehetlen volt a szent atyák finom élnitudalmokról (savoir vivre) meg nem győződni. — Egy kis kirándulást tevénk Szokál távához. — Csendes, számtalan vízi növénytől setétzöld színű álló vizét óriás fák árnyékolák, fenekén fiatal kigyók s krokodíliák forgolódtak, míg felette számos vízi s ragadozó madarak egész seregei röpködtek, néha a gyér világot felhőként majd végkép eltakarván. — Az egésznek setét nyomasztó és borzadályos színezete volt, — a régiek e helyet, az alvilág egyik nyílásának a pokol tornáczának vélték volna.

* * *

Gyönyörű idő volt, midőn april 9-én Afrika legdélebb csucsán a tábla-öbölben kikötöttünk. — A Kap-város meglepő képe szépen rajzoló magát a setétkék égen, körülvéve három óriás magasságu hegygyel, mellyek közepében a világhíres *tábla-hegy* szürke mezíten oldalai setéten nyultak fel a felhőkig. — Ezen hegyek egy félkörös tért keritnek be, — a hozzájuk közel levő sziklahalmazok az ezüstös Protea erdőitől szürke — kék színt nyernek, míg lejjebb hol fenyvek diszlenek, zölde, és a város közelében a gyönyörű szőlőültetvények által még kiesebb jellemet öltének.

A város balfelén, majdnem határtalan, sós tavaktól lepett homoksíkság terül el, mellynek határdombjaiként, a távolban alacsony hegyek kékelnek. — Jobbról a három főhegy mögött, szakadozott, mély völgyek által hasított hegyláncz nyúlik le egész a tengerig, mellybe a szélső sziklák függélyesen szakadnak óriás sorompók gyanánt, az ind és atlanti oceán között: e sziklák a Jó remény foka!

A csinos, gazdag várost nyájasan ölelik a sivár hegy-óriások, mellyek itt a teremtés napjai óta mozdulatlanul állva, vajmi sok embert láttak körülöttük mozogni az évek hosszú során keresztül, — majd fekete szabad benszülöttüket majd úszó favárakban érkezett nyereszkedő idegeneket, kik végre a hegyek tövében nyughelyül alapíták e városkát, mellyben a tarka népek ez óta nyugtalanul sűrögnek a világkereskedés, a felvilágosodás és nemesülésnek gazdag tőkéjét forgalomba hozandók. — Fájdalom, hogy ezen sziklás földdarabot, Keletindia kincses országának kulcsát, embervér oly sokszor pirosítá. — Egy kirándulás után, mellyben a Constantia körül természetes híres Constantia és kap borokkal ismeretséget kötöttem: april 20-án elhagyók a világhírű fokot, — s tiz napi utazás után *Szent-Ilona* szigete bukott fel a zajgó habokból.

Óriás-várnak tetszik távolról e sziklasziget, — mintha a szüntelen csatázó hullámok fékezésére építettett volna, varázs hatalommal a tenger közepében. — Még csak másnap reggel veténk horgonyt Jamestown (dsámstaun) kikötőjében. — Minden oldalról meredek, majd függélyes sziklafalak emelkednek, egyik sziklatömeg a másikat éri, csak néhol mély, keskeny völgyek által elválasztva. — Nagyszerű rendítések-óriás világ-forradalmakról szől itt minden s a sziget maiglan setét és sivár. — A hegyek komor szürkés barna színezetét semmi növényzet

zöldje nem váltja fel, csak a tenger hófehéren gyöngyöző habja nyújt némi változást a fáradott szemnek.

Épen előttünk egy mély völgy vagy inkább szikla torkolat nyílt meg, mellynek kertecskékkel diszitett lejtőjén nyúlik le, fehérre meszelt házacskaival, Jamestown városa; — a hegyek csucsán s a szikla oldalakon számos erődvény látható, tanúi azon időknék, midőn e sziget egy nagyszerű börtön volt, — mellynek birtoka bármi áron védendő volt. — Habár e kép által okozott benyomás nem igen kedves is, mint a természet változatos alakításának s az emberi ész hódító erejének jele, nem épen érdektelen.

A világhírű Longwoodhoz vándorolva, egészen váratlanul egy kis nyájas szerezcsennel találkozám, ki vezetőmmé lön. — Beszélgetés közben a hegy csucsát elértük. — Az alján levő hőség, fenn kedves hűvösségre változott. — Alig hihető, hogy ezen, a tenger felől oly zordnak tetsző sziget, oly kies helyeket tartalmazhat, mint itt Half-Way körül. — Elöttem a hegyfokok viruló zöld palástba burkolva emelkedtek, — körülöttem zöld zsalus fehér házikók itt ott elszórva fekdtek; a hegyek között viruló völgyek kigyóztak, áthatítva siető patakoktól, mellyek partjain nagy szomorufüzek, mélyen lefüggő, bomladozott hajzathoz hasonló, ágakkal álltak oly szomorún mintha most is Szent-Ilona rendeltetését keseregnek.

Longwood egy kis házcsoporthból áll, meglehetősen magas faltól kerítve. — Napoleon által lakott épület emeletes, öt ablakos, kis ház. — A nyájas verandán át, Napoleon billiárd-szobájába s onnan azon szobába léptünk, mellyet *Drawing-roomnak* keresztelt, az ebédlő termen át mellyben kimúlt, a kis könyvtárba jövének. — Innen a szomszéd házba menénk, melly alvó, fürdő s felöltöző szobáját tartalmazza, s ezzel láttuk mind azt, mit e rendkívüli férfiú által élének azon szakában, melly lassu halálnál egyéb nem volt, használtatott. — De mint néz ki mind ez? Alig egy egész üvegtábla, a vakolat lehullott, a tapéták leestek a téglák darabokká töredezték, a tető behorpadott. — Azon szobában, mellyben Napoleon hullája fekdtt, egy cséplő gép volt felállítva; hol lelkét kilehelte, egy nagy emelvényen gabnát szárítottak; a könyvtár teli volt mindenféle lommal s alvó szobája istállóvá változott, mellyben négy sovány gebe melázott. — Undorító enyészet vigyorog minden szögletből, mintha a nagy halottnak emlékezetét gyaláznai igyekeznek. — A britt kormány ezen helyiségeket tetemes áron bérbe adá, feljogosítván a bérlőt, hogy a látogatóktól beléptidijul két shillinget szedjen. — Ezen épület mellett fekszik az új-palota, mellyet Napoleon számára épített az angol kormány, de mellyben soha sem lakott s mellyet csak egyszer látogatott meg.

A ház másik oldalán, egy kis cziprusokkal benőtt tér alján, kis félhold alakú néhány rőfnyi mélyedés van; melly Napoleon ittlétekor halastóul szolgált. — Ennek szélén ült gyakran gondolatokba merülve, majd kedvelt halainak kenyérmorzsákat vetve, mint hajdan kegyenceinek koronákat. — Alig lesz hely, hol az emberi nagyság s hatalom hiuságáról jobban elmélkedni lehetne.

Miután mindezen helyekhez zárandokoltam volna, a völgynek tarték, mellyben a kertek fekszenek, mik több élvezetet nyújtottak, mint ama börtönromok, miket ép most hagyék el.

Néhány száz rőfnyire alantabb egy csinos kertben áll egy feketére mázolt fabódé, mellyben az idegennek téglá darabokat, virágokat, cziprus és füzgalyakat ereklyéül árulnak, s hol nevetem egy nagy könyvbe jegyeztem; — innen értem azon helyhez, hová őt tevék. — Kis kerekded tér ez, szürkére mázolt fakerítéssel befoglalva. — A belső világosságban nyolcz cziprusfa áll, s beljebb az egyik oldalon a világhírű két szomorufüz, melly Napoleon sirját árnyékolja. — E sir üres . . . hágesón száll le az utas aljára. — A külső kerítés szélén folydogál egy kis csevegő csermely, s a setét cziprusfa komor zöldjében gyönyörűn elegyednek egy magányos hibiscus, mosolygó piros virágai.

Mondhatatlan élvezet lett volna itt egyedül állani, s azon számtalan benyomásnak s gondolatoknak magát átengedni, mellyek a lélek legbensőbb mélyéből ellenállhatlan erővel emelkedtek. — De vezetőm egy csacska néger, nem hagyott elmélkedéseimbe elmerülni s beszélgetésével untatott.

Még csak az indokot, mi a nagy férfiut e hely választására birta, akarom, mint kevésbé közismert, megemlíteni. — Érkezése után a völgy felső szélén épült házacskát lakta, a csevegő üde forrás s a búsfüzek árnyékában nem egy magányos órát tölte, szívének s gondolatainak pihenést engedve. — Így ült egykor itt, könyve kiesett kezéből, elszenderedett s az álmok istene első nevének Josefinének átszellemült képét varázsolta lelki szeme elé, — ép e helyből ég felé emelkedni s őt édes nyájassággal magához inteni látszott. E pillanat óta választá sirjának e helyet.

Május harmadikán hagyók el Sz. Ilona szigetét s június 9-kén Plimouthba érkezünk. — Az alkony és hajnal folytonos hosszabulása, a nyomasztó hőség csökkenése, melyet az éjszak nyers nyári melege váltott fel, s a számos hajók, mellyekkel találkozánk, mindez enyhíté a napok unalmát, melyet a honvágy olly véghetlen hosszuvá tön. — S midőn Angolhon fehér krétaszikláit viszontláttuk, mellyek minket régi ismerősökként üdvözölni látszottak, mindnyájunkat egy érzelem fogott el, mi költészes leírásra nem szorul, hogy megértessék.

Plimouthban nagy tömegekben tolongott a nép, bár a zápor csak úgy szakadt, — s mi volt ennek oka, egy nagy terménykiállítás, a földmívelésnek ünnepe, melyhez a leggazdagabb földesurtól a legszegényebb sorsu bérlőig mindenki összegyűlt, hogy a földmívelésben tett új felfedezésekkel megismerkedjék, a tudomány legújabb találmányainak a gazdaság-alkalmazását megtanulhassa.

Néhány napot mulatánk itt, s a szomszéd Cherbourgban. Egy vig lakoma után éjfélkor visszatértünk hajónkra, s a vitorlák felhuzattak, hogy áthajózzuk még az ut azon csekély részét is, melly minket a szeretett hazától elválasztott.

Néhány napot a jütlandi partok mellett kelle szélhiányában töltenünk, szent János előestéjén hűves szél támadt, melly minket hazánk felé ringatott, — s sz. János napjának reggelén a ragyogó nap Svédhon partjait világítja.

Gothenburgban kötöttünk ki, az édes honnak vissza valék adva s hosszú utazásom be volt fejezve. — Honfitársaim régi barátként üdvözöltek, s eddig ismeretlen családok mint visszatért családtagot fogadának szívből szívhez szóló kedélyességgel, — s én hazám nagyszerű természeti szépségei mellett elhaladék, míg keblem könnyült, midőn a nyári nap világossága minden fűszálon, minden mezei virágon ragyogott, s a juniusi nap fénye a nyírek lenge, szélingatta galyain reszketett.

„Hol tetszett neked legjobban? hol szerettél volna leginkább maradni? Hol volt legszebb?“ Illy és számos hasonló kérdés intéztetett visszatértem után hozzám. — Ezekre nem felelhetek, mert ész és kedély gyakran ellenkezőleg és soha összhangban nem itél. Hol legszebb a természet? Bátran mondom Tahitin a déltenger e gyöngyszigetén. — Hol talált szívem legtöbb megnyugvást? Kaliforniában, midőn honfitársakkal találkozám. — Hol élnek legjobban? Ujhollandban, hol olly kitünőleg szívesen fogadtatám. — Hol tanultam legtöbbet? A Csinbirodalomban, mellynek népét olly igen vélik ismerni, s mellyet olly kevéssé értenek. — Hol volt utazásom legérdekesebb? Manillai kirándulásomban.

De ha kérditek, hol szerettem volna örökre letelepedni? nem kell sokat gondolkoznom, nem kell bizonyításokat keresnem, sem dobogó szívemre utalnom, elég, ha a költő szavait idézem :

Az édes hon a legfőbb jó,
Mit Isten ad az ég alatt!

Eger.

Tisztelt szerkesztő ur! Érdeklél olvasom becses lapja-hasábjain a „*Helynerek magyarásóját*.“ — Átlátva ennek hasznos és kellemes voltát, elhatározám magamat, néhány általam kutatott helynevek eredetét e rovat alatt a t. közönség elé terjeszteni.

Legelőször is Heves megye fővárosát Egert ösmertetem. Nincs ember a világon, ki szülőföldjét, hol legelőször látta a világot; hol először szívtá az édes hazai léget s hallá s tanuló ősei nyelvét, mindennek elébe ne tenné!

Eger, érseki város, egyike a természettől legdúsabban megáldott mezővárosoknak kedves honunkban. Eredetét a monda így adja

elő: Nyáját legeltetvén egy juhász a régi időben, egy fűrgő egeret látott bő lyukába bujni, hol tömördek kincse találván, a várost és várat építetté s emlékül „Eger“-nek nevezé. — Némellyek a város nevét az Eger folyótól akarják származtatni, azonban a kis patak jelentéktelenségénél fogva inkább hihető, hogy ez vette nevét a várostól.

En azonban e név származását hihetőbben ekként gondolom: Eger, hegyektől majd minden oldalról körített mély völgyben fekszik, hol hajdan (már Sz. István korában is) nagyszerű vadászatok tartattak, s a vadászok nyughelye rendszeren e völgy vagy berek volt, miként ezelőtt nevezék. E berek pedig nagy részint egerfákból állott, mit nem csak az tanusít, hogy az erdők még most is, főként a hegyek alján, telvék ilyenemű fákkal, de sőt Egerben egypár régibb épület, különösen egy igen igen régi ház egészen egerfából van építve. — Ha már most a város német nevét elemezzük „*Erlau*“ (Erl, egerfa; Au, berek) e név eredete kétségtelen, miután Eger csakugyan az egerfás berekben épült fel, s most röviden csak „Eger“-nek neveztetik. — Mikor épült azonban a vár és város, bizonytalan s csak annyit tudunk, hogy egyike hazánk legrégebb helyeinek.

Kevés vár és város van honunkban, melly annyi nagy esemény változatosságán ment volna keresztül, mint Eger. Hány csata, gyűlés, volt itt, milly soká volt török vagy más idegen járom alatt, mennyi jeles férfit adott e város a hazának, milly bátor, nemes, hős és szép hölgyei voltak, ezt elbeszélte a történet. En csak jelenéről szólok.

Eger vidéke egy a leggyönyörűbbek közül. Három oldalról van hegyektől kerítve, mellyek mind a nagy Mátra folytatásai. Ezek közt legnevezetesebb az *Eged*, hol a híres egri vörös bor terem. Igen magas meredek e hegy, és kopár, oldalában ős szőlőtők hevernek, mellyek a híres nedvet adják, ritkák és terméseik zivataros rosz időkbén a hegyről lerohanó nedves föld által sokszor semmivé tétetnek. Azután a várhegy, Tárkány bájós vidéke mellett. E kúpalaku hegynek környéke Sveicz bármely vidékével vetélkedik. Messze nyuló ezredéves vadon, kised szerény tavával, s mulató faházzal, hol a város lakói nyáron át a legszebb napokat éldelik, — a hegyoldalban egy ős vár romjaival, s egy mély barlanggal, melly hajdan bánya volt, s mellyben törökök által elrejtett kincseket vél a hiszékeny palócz. Közel az oromhoz egy zárda-maradvány, honnét a fuvola viszhangja valami lélekemelő! — E hegyek az ugynevezett „*Almagyar*“ szőlőhegyeknél végződnek Kistállya falu közelében. Eszembe jut itt ismét egy elnevezés. Az uralkodó fels. osztrák ház alatt történt régibb forradalmi zavarok alatt, a magyar sereg Egernek innenső, az osztrák sereg pedig tulsó oldalán volt felállítva, ott hól most Felnémet helysége áll. Innét nevezik aztán e helyet *Felnémetnek* (felül a német) s a másikat *Almagyarnak* (alul a magyar).

Vidékei közül Tárkány után legérdekesebb Parád, az ismeretes jótékony fordó, csak hogy ez kissé távolabb esik s utja nem legkellemesb. Azután a kedves palócz ország, érdekes helyeivel, eredeti népszokásaival, egyszerűségével, mellyekről adandó alkalommal a t. szerkesztő ur engedelmeivel szolandok.

A város maga ha épületei rendezettebbek volnának, nem csak szép, de igenis csinos volna. Érdekesek: a boldog eml. Pyrker I. L. érsek által épített nagyszerű templom, melly hazánkban eddig a legszebb. Van remek két orgonája, — nagyszerű sírboltja. Az egész kiállítás igen egyszerű, de fényes és remek. Különösen magas két tornya és kupja meglepő. Továbbá a gr. Eszterházy által épített nagyszerű Lyceum, remek könyvtárral, csillagásztoronnyal (a csillagász jelenleg a neves Montedegoi Albert) és egy remek festésű kápolnával, mellynek tetőzete a festészet remeke. Nagy terme is említést érdemel. A tágas és magas csillagásztorony is jeles építésű, de a csillagászati eszközök, valamint a physikaiak sem a legjobb karban vannak. Azért is nem igen sokat hallunk a különben jeles tehetségű csillagász urtól. — Ez épületben még pár év előtt a jogi és bölcsészeti tanok adattak elő avatott tanárok által. — Az iskolák rendszeresítése a jogi tanszéket s a bölcsészetet megszünteté. Most a tudományok virágzására szentelt e nagyszerű templom, alig felel meg céljának.

A város szépségét emelik továbbá számos templom, az érseki díszes lak, a papnövelde, megyeház és a kanonokok laka. A váromok érdekesek. A kalvária, Krisztus szenvedését képező állványok igen szépek. Kár hogy a diákok a feszítő és ostorozó zsidók kezeit, orrát, füleit letördösék! Hiába! az egri diákok mindig híresek voltak. S a vár szép kápolnája! — Nagy kár, hogy a már ásní kezdett Sz.-István temploma romjait abba hagyták. Itt találták meg Imre király tetemét, mellyek most a székes-egyház egyik oltára alatt láthatók. Dobó emléke is igen szép. Földalatti utja majd Miskolczig tart. — Fürdőháza is igen csinos Egernek, természetes meleg vize pedig sok bajokban hasznos gyógyszer. Az e mellett elvonuló tágas érseki kert, a város fődíszé.

Szörnyű kár, hogy e várost néhány könnyen orvosolható hanyagságok igen elcsufítják. — Kövezete olly silány, hogy a kinek eddig még tyukszeme nem volt, csak oda menjen. Továbbá a ronda, s rendezetlen Eger nevű patak, és sok helyen annak partjai, a különben igen jó levegőt iszonyon rontják. Tudok egy helyet a fürdőhöz közel, hol börtisztító bődék vannak; ott egy egész nagy térföld használatlanul hever sűrű bozót-tal benőve s ronda szeméttel tele hordva. Nem lenne-e jó, ha a város ezt csinos kertté alakítaná! s különben is nemigen telt pénztárába kevés hasz-

not hajtana? De mindez eddig csak a pusztában kiáltó szava volt. Más-kép lesz ezentul, mert tapasztalám, hogy érdemes meggyefőnkünk a város szepítését komolyan czélba, s az elkezdett csinos kövezet-építéssel foganatba is vette.

Ennyit a városról, most szóljunk személyeiről. Nemesak hajdan voltak Egernek jeles férfiai, de jelenleg is, nemesak a multból mutat fel hős és szép nőket, de jelenből is.

Nem tudom itt született-e, de itt nevelkedett számos évig gyermekkorától fogva Európa jelenlegi első hegedűvirtuóza Reményi (Hoffmann) s itt kezdé legelőször nyirettyűt a húrokon megkísérteni. Eger szülé kedves költőnk M... Kl.—át. E vidékről való tisztelt költőnk L... Kálmán, s egy Bécsben tanuló es. k. festész, merész reményekre jogosít. Ki nem ösmeri Pesten s más számtalan helyen Ny. Gusztáv a híres hangorás kebelhez szóló húrjai édes bus hangját? s az ifju W. Gábor zongorajátszó ügyes kezét, ki Pesten már több hangversenyen köztetszést aratott? — s még hány jó művészt nem szült Eger?

Társalmi köre meglehetősen. Van casinója, mellyben sok lap van az igaz. A „Vasárnapi Ujságot“ nem láttam. Talán Egerben nem is tartják. Olvasni? nem igen szeretnek. A nők? kevés, igen kevés kivétellel, a világért sem olvasna át egy művet, hát még pláne ujságot vagy más tudományos iratot? Isten ments!

S ez az oka, hogy Eger egy irodalmi vagy más vállalatot sem pártol. Bezzeg még sehol sem olvastuk a színházyugdijalapítványi vagy irói nyugdíjalapítványi vagy más jótékony íveken az egriek nevét! Vagy csak egy árva hangverseny, egy jótékony egyesület, a lelkes nők között, mint más kisebb városokban is? semmi semmi! De azért bál van elég, s mulatnak reggelig! kivilágos viradtig! Hja! hol a fiatalságot nők, példával, tettel nem vezérik, ott a műveltség, az irodalom pang!

A színészek? — Egerből mindig rongyosan, koldusan mentek el, adósággal terhelve. Pedig olesón lehet megélni!

De bezzeg Slezák? — elvitt annyit, a mennyivel egy színész-társulat két évig megérte volna becsületesen! Épen akkor voltam Egerben. Valamennyi fiatal ember szerelmes volt Slezák Linába, s akármennyi nő szerelmes volt Slezák Károlyba! De bocsánat, voltak kivételek is. Vannak példás honleányaink.

Adja Isten! hogy szavaim kebleikben viszhangozzanak!

Égalja a városnak igen kellemes és meleg, zivatarok ritkán látogatják. Azért főként gyümölcs-terménye valóban csudálatosan dús, kivált szilva és cseresznyében.

Kereskedése nem a legjobb karban áll, minek egyedüli oka az, hogy az országuttól kissé távol esik. Utai különben meglehetősek, s jó karban tartottak.

Boldogult Pyrker J. L. érseknek terve volt Egertől Miskolczig a hegyeken keresztül utat vágtatni, melly által e két város egymáshoz csak pár órai távolságra lett volna. Mennyit nyert volna e nagyszerű terv kivitelével Egernek kereskedése, s a 20,000 lakos, tömérdek kézművese? az felszámíthatlan.

A terv s még számosak, a nagy tervező elhunytával eloszlottak, nincs pénz, s vállalkozó annál kevesebb!

Jövőre több hevesmegyei helységekről szólandok.

Isten velünk!

A találmányok története.

Irta

BALLAGI KÁROLY.

III.

A bányászat.

Mindenki jól tudja, mikép a művészetek és mesterségek felvirágzása, főképp pedig a gazdaság emelkedése leginkább a vas eszközök használatától függ. Mi a kést, a baltát, a vésőt s egyéb eféle eszközöket méltán nélkülözhetetleneknek tartjuk. Mert ugyan mi lenne belőlünk és iparunkból, ha azokat félrevehetnők, vagy ha tőlünk erőszakkal megfosztatnánk?! Nem is képzelhetjük azok nélkül az emberi társaságot. És mégis volt idő, midőn nem voltak vasszerszámok; volt idő, midőn a legfontosb és fejlődésünkre legnagyobb befolyású fém, a vas, nem volt ismeretes, vagy legalább azt feldolgozni nem tudták. S hogy állott ekkor a gazdaság! Igen silányul. Mert a tökéletlen kő- vagy faeszközök használata mellett csak nyomorogtak az emberek s a földmívelés akkori nyomorult állapotát megítélhetjük abból, mi nem igen régen némely vad népeknél tapasztaltatott. Midőn 1528-ban a spanyolok Délamerikába hatottak, Peru tartományban földmíveléssel foglalkodó lakosokat találtak, kiknek sem ekéjük, sem vonómarhájuk nem volt; kik faeszközöket használtak, falapátok segítségével túrták fel a földet és bottal szúrt lyukakba vetették a magot. Afrika nyugoti partjain a Senegal melletti serecsenek kardjaikkal vagdalták át a földet, és a canari szigetek őslakói ökörszarvakkal pótolták az ekét. Hogy illy körülmények közt a földmívelés nem emelkedhetett, senki sem vonja kétségbe, s hogy azt csupán a vaseszközök minél tökéletesb alkalmazása teheti virágzóvá, szinte bizonyos. A vas, ezek szerint, haladásunknak fő-fő tényezője! Nem lesz

tehát fölösleges itt a vasról s általában a fémekről s azok hasznavehetőségéről röviden értekezni.

Ki mondja meg, mikor és hol találtak az emberek először vasat, és hogy jutottak a fémek ismeretére? Ezt csak sejteni lehet, de tudni nem.

Délamerikának Peru nevű tartományában létezett egy igen gazdag ezüstbánya, melly 1545 keletkezett, de most már tökéletesen ki van merítve. S hogy fedezték fel e bányát? Ezt méltó elbeszélni. „Egy indus egyszer valamely eltévedt kecskéjét vagy lámáját kergette szikláról sziklára. Vándorlása közben egy meredek s járhatlan helyhez ér, hová az állat menekült s gazdája csak ügygyel bajjal, kapaszkodva tud feljutni. Azonban a bokor, mellynek galyaiba fogódzott, enged és tövestül kezében marad. Az így támadt gödörben valami fénylő testet vélt észrevenni. Közelebb férkőzik, a helyet gondosan megvizsgálja s ime a világ leggazdagabb ezüstbányája fel volt fedezve.“ — Németországban Gozlár mellett létezik egy igen sokat jövedelmező bánya, mellyből még most is évenként nagy mennyiségű ólmot, rezet és ezüstöt ásnak. E bánya 972-ben fedeztetett fel következő véletlenség által. „Egy nemesember lóháton kimegy vadászatra. A mint a közellevő hegyre ér, leszáll lováról s azt egy élő fa mellé köti, maga pedig fegyverével vállán eltávozik. Viszszatérve látja, hogy lova valami fényes érczet kapált ki lábával a földből. Az egy jókora darab ólomfényle volt, melly felébreszté emberünkben a tud- és kincsvágyat, utána nézett, és a mai napig bőven kamatozó bányát nyitotta meg.“ A lovat Rammel-nek hívták s azért a hegy most is *Rammelsberg* név alatt ismeretes.

Ehez hasonló véletlenségek a legrégibb korban is fordulhattak s bizonyosan fordultak is elő s vezethették az embereket az érczek ismeretére. S igen hihető, hogy először a földszinen terméshémetek találtak az emberek, mellyeket egyszer másszor valamire felhasználva tud észrevették, hogy a fémek keménységük, és tartósságuk miatt sokkal alkalmasabbak a közönséges használatra, mint a fa vagy a kő. Észrevették csakhamar azt is, hogy a fémek valódi hazája a földgyomrában van s így mindig beljebb beljebb kutattak a föld színe alatt, mi által bányáuregek, telérek és végre valóságos bányák keletkeztek. Napjainkban legnagyobb szerepet játszik minden fémek között a vas; ebből kovácsolják az ekét, melly földünket szántja; ebből a fegyvert, melly azt megoltalmazza. Országok szegényedtek el, mellyeknek gazdag arany- és ezüst bányáik voltak; míg ellenben a vas virágzó ipart és gazdagságot teremt. S ha mind ebből valaki azt következtetné, miszerint talán e fontos fém volt az, melly után az emberek először kutattak, nagyon csalódnék. A vas nem igen fordul elő magában tisztán, úgy, hogy természetesen csupán a levegőből hullott tömegekben lehet találni. Különben pedig e fém érczkövekben terem, és színítése igen sok bajjal jár. Igen valószínű tehát, hogy azt előállítani csak akkor sikerült, midőn a bányászat tökéletesedvén, az emberek az ásványtudományban bővebb ismeretekre tettek szert. Feldolgozni is igen nehéz a vasat, mert irtóztató nagy hőben lesz csak ollyan lágygyá, hogy kalapálni és idomítani lehessen; megolvasztására pedig még nagyobb hévség kívántatik. A többi fémek ellenben, mint arany, ezüst, réz gyakrabban fordulnak elő színállapotban, minél fogva a régiek legalább ezeket ismerték. Feldolgozni is könnyebb ezeket, mert kisebb hőben is felolvadnak. S a történetből tudva is van, miszerint az ókorban a réz volt leginkább használatban, úgy, hogy az eszközök és szerszámok, mellyek korunkban vassból készülnek, a régieknél rézből voltak. Aegyptomban egy eltemetett bányát fedeztek fel, mellyben csupa rézeszközöket találtak. Hasonlóul Sibiában is találtak elhagyott bányákat, mellyekben a szerszámok, mint ékek, török és kések mind rézből vannak. Sőt midőn Columbus 1592-ben Amerikát fölfedezte, az ottani lakosoknál nagyobbára rézfegyvereket és rézedényeket talált.

A biblia bizonyítása szerint már *Tubalhain* is fémesszközöket készített, szóval a kovács mesterséget űzte. Ebből látni való, miszerint a bányászat kezdetét meghatározni nem lehet. A történészek azt hiszik, hogy a legelső bányák Kisáziában keletkeztek; noha igaz, mikép Egyiptomban is igen korán ismerték a fémeket, tehát bányáik is lehetnek. Ázsiában a legvirágzóbb állapotban voltak a bányák a persa uralom idejében; Nagy Sándor korában pedig e jeles iparág Európában is nagyon lábra kapott, kivált miután a görögök ebbeli ismereteiket, miket ázsiai útjokban szereztek, itthon alkalmazni kezdték.

A régi népek mindazt, minek eredetét nem ismerték, isteneiknek tulajdonították. Így a bányászatról is némely mesés monda maradt fenn, melly szerint az egyiptusiak a bányászat feltalálását *Osiris*-nek, a görögök *Prometheus*-nak tulajdonítják.

A bányászat általában, de különösen bámulatra méltó az ember azon ügyessége, melly szerint az ásványokat olvasztani és mindenféle céljaihoz képest idomítani tudja — kénye kedve szerint. E rendkívüli művészet iránt is közönyösökké tesz bennünket a megszokottság. Mi igen közönséges dolognak tartjuk azt, hogy némely emberek — a bányászok érczeket fejtenek a sziklából, a földgyomrából, mások pedig mint arany-, ezüst- és rézművesek, kovácsok, lakatosok s más mesteremberek azokat feldolgozzák; s ritkán jut eszünkbe, miszerint maga a fémekkel bántudás az emberi észnek legesudálatosb műve. Bámulatra ragadtatunk, ha meggondoljuk, milly tömérdek és mesterséges előmunkálatok kívántatnak arra, hogy a fémeket olly sokféleképen idomíthassuk. Azokat t. i. először föl kellett fedezni; azután a különözü érczek-

től megszabadítani — színtíni; továbbá erős tűz által (minek használatát eleinte nem tudták) megpuhítani, hogy nyújthatók legyenek; végül arra, hogy a megpuhított fémeket idomíthassuk, különféle szerszámok szükségesegek, mint: fogó, kalapács, üllő és többféle műszerek. Alig fogható meg, mint tudták az emberek mind ezen művészi eszközök készítését kigondolni! Például nagyon közönséges és látszólag kevés figyelmet érdemlő műszer a fogó. De mondaná meg nekem valaki, miként készült a legelső fogó, midőn a tüzes fém kezelésére semminemű eszköz nem volt? Igazán az emberi ész elfárad, midőn mind ezeknek nyomára törekszik jutni. — A történet azon sok milliók nevéit nem jegyezhettem mind fel, kik illy csekélyeknek látszó, de valóságban becses találmányokat tettek.

A bányászat által nyert termékek — a különféle fémek feldolgozására legelső kellék a tűz. E nélkül a fémeknek semmi hasznát nem vehetnék. Ezért külön cikkben fogunk alább a tüzről értekezni.

(Folytatjuk.)

Napoleon herceg.

Napoleon Bonaparte (József Károly Pál) fiatal herceg, kinek arcképét a „Vasárnapi ujság“ 42. számában közöltük, a világhírű Napoleon császárnak, legújabbik testvérétől származó unokaöccse. Atyja *Napoleon Jeromos*, ki a császár hatalmas korában vesztfalvai király volt, édes anyja *Friderika (Katalin Zsófia)* hercegnő, a würtembergi király I. Frigyes leánya volt. Született az ifju herceg 1822-dik február 9-kén Triesztben — tehát az ausztriai birodalomban — s legelső ifju korát Olaszországban tölté.

Legelső katonai ismereteit würtembergi szolgálatban szerzte, mellybe tizenöt éves korában — 1837 — állott, s három év múlva kilépvén abból; nem sokára utazásra kelt, 1845-ben Párisban is tartózkodott rövid idig *Lajos Fülöp* engedelmével, a mellyet azonban hamar visszavonván a király, oda kelle hagnia Párist, s csak édes atyja kíséretében jöhetett vissza, két év múlva.

Szellemdús lelki tulajdonai, — meglepő hasonlatu nagybátyjához, első Napoleon császárhoz, kit még mindig bálványoz a francia, — férfias magatartása, katonás természete s azon nyájas, mondhatni barátságos rokonszenv, mellyet a francziák irányában tanusított, olly közkedvességet szereztek neki, hogy vannak, kik nagyrészen neki tulajdonítják azon népszerűséget, mellyet a francia nemzet a Napoleon-család irányában mutat.

Egyéni jelességein kívül még nem emlegethetjük nagy tetteit az ifju hercegnek, de minden oda mutat, hogy képes is, hajlandó is hirnevet szerezni magának. Jelenleg annyiban érdeklő kiváltképen a nagy világot, a mennyiben azon esetben, ha Lajos Napoleon fi nélkül halna meg, ő, az ifju Bonaparte Napoleon a francia trón örököse.

A mint a keleti háborúhoz fogtak, tábornoki ranggal őt is a keleti táborba küldé császári bátyja, s mult május hóban tele voltak a hírlapok azon ünnepélyes fogadás leírásával, mellyben az ifju herceg Konstantinápolyban részesült. Mi is megemlítettük lapunk 14-ik számában azon *daliás ajándokot*, a 150,000 piasterre becsült délceleg paripát, melylyel a szultán az ifju hercegnek kedveskedett. Nem sokára megérkezése után nagy tűzvész támadt Konstantinápolyban, mellynek oltásában olly tettleges részt vön, hogy a török fővárosi nép nem győzte eléggé bámulni és magasztalni.

Az almai ütközetben mint derék katona tüntette ki magát, s mind végig részt vön a háboru viszontagságaiban egész az utóbbi eseményekig, mellyekben azért nem részesülhetett, mert roncsolt egészsége helyreállítására Konstantinápolyba kelle távoznia, melly lépéstől minden orvosi tanács s rábeszélés daczára mindaddig vonakodott, mig Canrobert határozottan *red nem parancsolt*.

Helyreállítván egészségét, visszasietett a krimiai egyesült sereghez, s most hihetőleg, mig mi meleg szobában olvasgatunk, széllel bélelt sátorban tanácskozik a legközelebbi teendőkről, sőt az sem lehetlen, hogy épen e pillanatban vezényli osztályát sűrű golyózápor közepett.

∞

Ipar, gazdaság.

— *Mesterséges kövek öntése.* Ezen mesterség mindig nagyobb kifejlést nyer Berlinben. Feltalálása felett az angolok vetekednek a némettel annyi igaz, hogy a nevezett városban, hol a terméskő hiánya nagy, e mesterség legjutalmazóbb levén, itt vitték legnagyobb tökélyre. Az ásványország terméseinek utánzásában a találmányos emberi szellem bámulatos ügyességre vitte: hiven utánozzák a legkeményebb ásványt, a gyémántot épen úgy, mint a leglágabbat, a savanyvizet. De talán mind e találmányok között egyik sem olly fontos és közérdekű, mint a mesterséges kövek készítése. Ehhez alap-anyagul bizonyos, könnyen megszerezhető homokot vesznek, ezt összedagasztják más anyagokkal, mellyek még most a feltalálók titkai közé tartoznak. Ezt a gyurmát (tömeget) azután, a tűz hozzájárulása nélkül, olly formákba öntik, a minőkbe akarják, s ott láthatni a legkülönbözőbb alakokat, óriási szikladaraboktól kezdve egész a legfinomabb asztalkáig, széttörhetlen szilárd anyagból. Az építészeti, gazdasági, szobák, kertek és piacok díszítése s számos háziesszék készítése körül már igen alkalmasnak bizonyult be e mesterséges kő; ebből készítenek lépcsőket, kádakat, oszlopokat, pinczegádorokat, csatornákat, falakat, hordókat, sirköveket, vedreket, kerti padokat, jászolokat stb. Hasznát veszik azoknak mind a magas paloták, mind az alacsony kunyhók lakói. S a mi legfeltűnőbb, ezen mesterséges kő ára négyszerte csekélyebb mint a terméskőé ugyan azon vidéken (Berlinben), minélfogva még nagyobb terjedésnek és tökéletesedésnek nézhet eléje. Sőt már ágyugolyókat is próbáltak belőle önteni. — Eszünkbe jut Debreczen és a közegény alföldi vidék — minő áldás volna itt egy illy kögyár.

H á z t a r t á s.

Tisztító szer. A palaczkok tisztítására leginkább serétet, tojásheját, homokot, itatóspapírost s ki tudja, mi mindent szoktak ajánlani. Mind ez azonban nem sokat ér. Sokkal jobban felel meg e czélnak egy marék *fürészpor*, meleg viz által kásával feleresztve. Ez elég, hogy a legpiszkosabb olajos palaczk is néhány másodperc alatt tökéletesen megtisztuljon. Általában a tiszta száraz fürészpor olly tisztító szer, mellyet koránsem becsülünk meg eléggé; annyi igaz, hogy sok ártalmas szappant és mocsokos törlőrongyot lehetne vele megkimélni.

Káposzta-bolha ellen.

A „káposzta-hernyók ellen“ közölt esetet nagynénémnek felolvasva, egy újabb fölfedezésre adott alkalmat, mellyet ezennel közlök azon óhajattal, hogy bár az illyféléket adnák az illetők szájról szájra, mint szokás a tündérrégeket s hagyományokat, s így mondtól többen tudnák meg az ehez hasonló közhasznu dolgokat, mellyekre az életben keresztül annyiszor szükségök van az embereknek. Szóljunk a dologról.

— Haj — szóla nagynéném végezve a felolvasást — nincs is a jó magyar káposztának párja s megérdemli, hogy utolsó levélkéje is megmaradjon, s a kölcsönösséggért én is tanítalak egyre, mit nem bánom ha közhírré is teszsz az ujságokban.

— Örömet — szólék közbe, s mi az kedves néném?

— Emlékezel, szóla, hogy a tavasszal az egész vidéken nem volt káposzta-palánt? mindenfelé a bolhák megevék, s engem majd kihuztak házamból a palántért, s messze hűre volt zöld melegágyamnak?

— Oh nagyon jól emlékezem, halljuk!

— Az egész mesterség csak annyiból áll, hogy a mint észreveszi a gazdasszonye kellemetlen s kártékony vendége megjelenését, kevés rozslisztet szítál a melegágyban levő palánt közé.

— Hiszen ez nagyon könnyü mesterség.

— Könnyü és bizonyos — ismétlé néném — miután tudod a dolgot.

— Hollá! tollat elé! s im itt van az egész!

(Hétilap.)

Közli Fogási.

Vidéki hírek.

Muraköz szellemi élete. Minapi cikkünkben fölmutattuk a nép szokásait s az anyagi terményeket Muraközben: lássuk most a szellemieket. A muraközi pár — már régtől — ha csak szerét tehette, élvezette fiát Kanizsára oskolába, hol miután a gyermek magyarul megtanult s egy pár oskolát elvégzett, Varasdra vagy Zágrábba jutott. Így egyszer csak azt látja a szegény atya legnagyobb öröme, hogy az ő fia, kit először bő saruban és térdig érő szűk bugyogóban bocsátott oskolába: papi, zárdai vagy katonai egyenruhában, vagy pedig világiasan öltözködve jön haza látogatni. — Valóban e kis félsziget szülöttjeit találjuk: tisztviselők, katonák, ügyvédek, orvosok, gyógyszerészek, papok és szerzetes barátok közt; és pedig sokan ugyan emberül betöltik helyüket!

Birtokosabb gazdák, magyar atyámfiai, talán jó lenne e részben is egy kis példát venni, s a helyett, hogy most a négy ökor etetésére ott-hon négy fiu is kijut, egyet oskolába vinnék, egyet mesterségre adnák! Ma holnap ha szemünket bezárja a halál, nem darabolnák annyi felé telkünket, s nem lenne a mostan jó téres ülésünkön annyi szegény veszekedő festvér. — Azonban én Muraköz jelebb fiairól akarok szó-

lani és hogy unalmas ne legyek, csak hármat hozok fel. Első *Zvornik* es. kir. kapitány, született Perlakon a köznép osztályból: kimüvelt katonára és lelkes hazafi volt. Meghalt őrnagyi rangban, de kis magyar könyvtára, melyet közhasználatul ingyen adott, megvan a perlaki szép elemi iskolában. Ugyanott tett egy kis alapítványt is a tanuló ifjuság serkentésére. Mint ápolója a magyar nyelvnek, minden magyar leánynak 50 ftot ajánlott, a ki Muraközbe jönne férjhez. Ezek közt én is ösmerek egyet most már több gyermek anyját. — Noha távol élt hazájától, de szegény rokonai mindenkor közel álltak szívéhez: így Perlakon lakó testvérjének évenként 100 pftot küldött, végrendeletében szinte hagyott nekik.

Minő szép látni mint szereti hazáját, ki még benne sem lakik, mint pártolja nyelvünket, a ki maga ritkán beszélhetne, és önfáradságával tanulhatta meg csak. Miért ne pártolnók hát mi, hiszen mi sokan más nyelvet nem is tudunk? ez egyedül s egyetlen sajátunk! ne rakjuk tehát barátim, nehezen keresett pénzünket kártyára, sem a csaplárosnak szentes asztalára zavaros boráért; hanem álljunk négyen, öten együvé, járassunk ujságot, elmulattat ez minket vasárnap délután, és a téli esteken; legalább nem rontjuk egészségünket, nem kerülünk veszekedésbe; és megtudjuk mi történik hazánkban, és mi történik azon országokban, melyeknek csak neveit ösmernék. Ekép egypár forintocskán megvesszük magunknak azon édes meggyőződést, hogy nyelvünk s irodalmunknak mi is pártolói vagyunk.

Második *Vahtarits János* zágrábi kanonok, szinte olly származásu Perlakról. Mint muraközi lelkész mig iskola nem volt, maga tartott tanítót hiveinek, s ingyen kosztosokat asztalánál. Midőn Zágrábba ment a kedves fábrieliéknél minden tartozásukat elengedte, kettőt vivén magával: a közszeretetet s háladatosságát. Zágrábban még több tanuló ifjakat tartott évenként saját asztalánál ingyen, s bármely rangu vendégei miatt sem szoritotta volna azokat félre, ezeknek szállást adva tanulásukra maga is felügyelt. Utóbb az ottani akadémia minden osztályában a legjobban tanulóknak ajándékot osztott. Végre egy régi ösmerejét, ki öreg napjaira elszegényedett: holtig havipénzzel tartotta Muraközben. Töb-beket ösmerek, kik jeleni életpályájukat csak Vahtaritsnak emberszerető segítségével tudták megalapítani. Még tavál nyáron láttuk a rohicsi fürdőben, mint az ottani vendégek szeretett dékánját s most már a zágrábi sirboltban nyugszik: béke hamvainak!

Harmadik *Szentpéteri Horváth József* szinte zágrábi kanonok. Mint muraközi lelkész az esztergomi basilikára adakozott; mint kanonok a pesti vízáradáskor nyújtott szép segélyt; végre a szentmártoni fábrieliéknél (kiknek lelkészük volt Muraközben) alapított egy orvost és egy magyar tanítót, mindeniket külön 150 pftal. Jelenleg az orvos meghalt és fájdalom helyette senki sem választ mást; a magyar tanító pedig huzza az alapítványát, de nem tanít magyarul. Bár a főtiszt. alapító ur tenne e részben maga lépéseket, ki még él: az Isten éltesse!

Szóbeszéd közt értettem, mikép a mostani muraközi lelkészek között is egy páran jó czélu alapítványokat csinálандnak: a tudomány s a szegény ifjuság nevében kívánok Istentől sükert szándékukban.

Muraköz, december 5-én 1855.

Szőllősy.

Egyveleg.

— *Tudatlanság.* A gallicziai parasztok közt azon különös hit van elterjedve, hogy a mostani francia császár nem más, mint az öreg nagy Napoleon. Azt nem tudják, hogy az már 1822-ben halt meg Szent Ilona szigetén. Sőt azt állítják, hogy azóta, mióta nem tud róla a világ semmit, mindig a Feketetenger partjain bujdosott s most Törökországba csalta a muszkákat, hogy annál könnyebben elpusztithassa. Ezeknek is hiában írják az ujságokat.

— *Karácsoni ajándékok.* A Sebasztopol falai alatt küzdő vitézekről bőven megemlékeznek angol honfitársaik, kik otthon ülnek meleg kandallóik mellett. A sereg számára egymást érik az ajándékok. Minap egy egész hajót raktak meg *pudding*-gal, az angolok nemzeti eledelével, mit különösen karácson estéjén minden háznál elkölteni. Legközelebb pedig egy másik szállítmány szivarokat és 10,000 kötetből álló könyvtárt vitt a rossz időben unatkozó vitéz fiúknak. Test és lélek egyformán kikapja, a mi illeti.

— *Nagylelkű hagyomány.* Duplat angol tábornok, ki e hó elején halt meg Bécsben, hol hivatalos minőségben tartózkodott, végrendeletében 1000 font sterlinget (10,000 pftot) hagyott a Krimben elhullott angol katonák özvegyei számára alapított nyugdíjintézetnek, s 500 font sterlinget az ottani sebesülteknek nyújtandó frissítések, különösen *tokaji bor* beszerzésére.

— *Régi nőta.* Uj-Yorkban (Északamerikában) sok sajnálkozásra adott okot egy tehetségtudó költésznő öngyilkossága. Maclean Janka — így hívták a szerencsétlent — 24 éves szép özvegy volt, s mint a későbbi vizsgálatból kitűnt, olly szegénységben élt, hogy biztos kilátása volt az éhenhalásra. E miatt vetett véget életének. S midőn a költésznő éhenhalással küzdött, épen akkor hirdette ki ugyanott egy ismeretes népcsaló és zsebmetész, hogy az ő „Emlékiratait“ 75,000 dolláron vette meg egy könyvtáros. Ez a világ sora Európában Amerikában, s az lesz még Afrikában is — mondaná Dörmögi urambátyám.

— *Tengerérsi vakmerőség.* Bruat francia admirál sokat szenvedet köszvényfájdalomban, de azért mégis a legmerészebb ötletei vannak. Így p. o. nem régiben magához hivatott több tengerész tisztet, s így szólott hozzájuk: „Uraim! ez éjjel meglátogatjuk a sebasztopoli kikötőt s meg-nézzük, hanyadán vagyunk vele.“ A mint monda, úgy lön. Az éj közepén csónakra ült az admirál több tiszttel s olly csendesen eveztek a kijelölt helyre, hogy az oroszok legkevésbé sem vették észre. Az admirál egész a lánczig ért, melly a kikötőt a sík teugertől elzárja és saját kezével megtapogató. Itt kémlelődték hajnalig. Ekkor végre meglátták az oroszok s gyilkos tüzeléssel kényszeríték a visszavonulásra. A kaland szerencsésen ment végbe. Egy tiszt és matróz sem kapott sebet.

Nemzeti színészet.

I. *Gróf Ráday Gedeon igazgató.* Soha kedvesebb karácsoni ajándékot nem kaphattunk volna, mint színházunknak ez új igazgatóját, kit a magas kormány kegyelme nemzeti színházunknak ismét visszadott. Ráday több esztendeig volt már igazgatója a nemzeti színháznak, s igazgatása éveit bátran nevezhetjük színészetünk fénykorának, mert drámairodalom, színművészet, és opera egyaránt tetőpontján állt az ő gondos kezei alatt. Volt is öröm, midőn az összegyűlt színi személyzetnek a nemes gróf, mint igazgató bemutatott, ki mint maga monda, nem úgy jön, mint idegen, hanem mint régi-régi ismerős. Ez a legérzékenyebb családi jelenet volt. Egy hazatérő apa gyermekei között. E pillanattól bizton számíthatjuk nemzeti művészetünk új felvirulását, mert a költő szavaiként „nem volt az, nem is lesz soha jobb gazdánál.“

II. *Dráma díjazás helyreállítása.* Első ténye volt a nemzeti színház új igazgatójának, az egy év óta felállított káros rendszabályt, melly az eredeti színművek első adásától az osztalékot megtagadta, s az író kielégítését négy utóbbi előadásra szoritotta, visszavonni s az elébbi üdvös rendszert, mint a melly tőle eredett, ismét helyreállítani. Így eredeti dráma-irodalmunkra nézve csak a legjobb jövődőt várhatjuk.

III. *Egressy Gábor és Lendvay.* Lendvay e napokban fog fellépni hosszas betegsége után, Zolkyban és Lavaterben, Egressy szintén akkor kezdi meg vendégszerepléseit, mellyek után kétségtelenül állandó tagja leend színházunknak.

IV. *Hollósy-Lonovics és Doria asszonyok.* A ki csupán a drámát akarná felemelni az opera súlyosztásával, ép olly félszegül cselekednék, mint a ki megfordítva intézkedik. Ráday igen helyesen ítélte, midőn mindkettőt egyszerre törekszik helyreállítani, s még helyeslendőbb azon elv, mellyből kiindulni látszik: s a magyar operát egészen azzá akarja tenni, a mi annak valódi hivatása: az, hogy magyar legyen, s ne lengyel és olasz és Isten tudja mi? Ennek az a jó oldala is van, hogy a közönség saját énekeseink iránt nem leend olly követelő, mint egy ollyan irányában, ki már külföldön szerzett hirt, s viszont a hazai művésztől is meg lehet kívánni, a mit az idegenektől nem, hogy e nemzeti intézetünkért ők is hozzanak áldozatot. Mostani első énekesnők lengyel, neki nem mondhatjuk, hogy ne kérjen 12 ezer forintot tőlünk egy esztendőre, ne kívánja azt ezüstben, s ne énekeljen olaszul a magyar operákban, mig a kedves emlékü Hollósynál igen természetesnek találjuk, hogy kívánatai most sem többek, mint a hajdani olcsó világban voltak, s azonfelül *hat* vendégszerepet *ingyen*, minden díj nélkül fog adni a nemzeti színházban. Hisz-szük, hogy Doria asszonyság sem engedi magát felülmulatni honleányi áldozatok tételében, s akkor igazán olly kedves színházunk leend ismét, a millyen volt a régi időkben.

V. *Fáncsy meghalt.* Ennyi örömhír után következik egy gyászos is. Színészetünk ismét egy régi nagy művészt veszett el, Fáncsy Lajost, ki hosszas betegség után folyó hó 23-kán kimult. Koporsóját ropant néptömeg kísérte az örök nyugalom helyéig. Neje és két leánya gyámoltalanul maradtak utána. Vajha kiterjesztené a színházi nyugdíj-intézet reájuk azon jótékonyágát, mellyet Fáncsy életében igényelhetett volna.

DECEMBER 14-én a kolozsvári színházban korán elhunyt költőnk *Czakó Zsigmond* halála évnapiját ünnepelték meg, a költő „Végrendelet“ című színműve adásával. A „Hetilap“ így ír ez estéről: Színházunk és közönségünk ma valóban ünnepet ült, emlékünnepe egy lánglélek eltűnése napjának. A színház kettős világításban uszott, a nagyszámmal egybesereglett közönség arcán lehet látni azon komoly hatást, a mit a nap emléke minden magyar kebelre gyakorolt, s a véletlen, vagy szándék műve volt-e? nem tudjuk, de a páholyok hölgyeinek nagy részét sötét, gyászruha borította. A korán egybegyűlt közönség előtt végre föllebent a függöny s a színpad jobb oldalán, az előtéren fekete lepellel borított asztalkán ott állt a siratott költő mellképe babérkoszorútól ölelve — legalább halála után. A közönség meghatott csenddel, ünnepélyes komolysággal kezdte figyelni a darabra, a melly sötét, kinzó fájdalommal minden pillanatban a költő borús, tépett kedélyére emlékeztette, a kinek a fájdalom olly nagy tengerébe el kellett merülni. E néma, ünnepélyes figyelemmel követé a közönség az előadást jelenetről jelenetre, s e komoly hangulatot fentartani segített felvonások közt is a zenekartól játszott Hunyadi nyitánya és hattyudala. Az előadás méltó volt az ünnephez.

Tárogató.

xx Ő csász. kir. Főnsége *Hildegard* Főhercegnasszony f. hó 20-kán Fenséges férje *Albrecht* csász. kir. Főherceg főhadiszállására *Szebenbe* utazott.

x* A vásártér, mellyről multkor említést tettünk, már egészen egyenlítőre van, s csak a kavicsolás hiányzik még. Nemsokára hozzáfog az illető mérnök azon tervhez, melly szerint a vásári bódék elrendezve lesznek, s a legközelebb következő vásár már itt ütendi fel sátraikat.

x* Az egészségi állapot mindkét testvér-városban megnyugtató, csak ritkán mutatkozik ittott egyegy kolera-eset.

x* *Komáromban* a működésében pár év óta megszünt hajóbiztosító társaság tagjai, f. hó 14-én közgyűlést tartottak. A gyűlés főtárgya az volt, hogy a részvényesek, kik ez ideig semmikép sem juthattak befizetett tőkékhez, a részvények visszafizetését sürgették s annak minél előbbi eszközölhetése iránt tanácskoztak. Dicsérettel említjük meg, hogy bizonyos értéke-vesztett pénzben felvett 12,000 pftból, melly Komárom városát terheli, a társulat általános szavazattal egy harmadrészt elengedett, azon óhaját kinyilatkoztatásával, hogy a nemes város is iparkodjék a terhelt lakosoknak az elengedett összegből aránylag juttatni.

x* A csallóközi vízszabályozás körül erélyes intézkedések határozottak, mellyek szerint még ez évben meg kell vala kezdeni az előmunkálatoknak. — Ha ezen nagy munka végre lesz hajtvva, mintegy 100,000 holddal szaporodik az áldott sziget termékeny földje, mellyet most nagy részben iszap és vízőmlések nyomnak el.

x* A P. N. szilágysági levelezője épületes *predikációt* tart a *papoknak* azon dolgokról, mellyeket a népnevelés érdekében minden értelmes embernek erkölcsi kötelessége teljesíteni.

— *Székely Imre* zongoraművésznök hangversenyt adand január 5-kén, mellynek egyik érdekese része lesz egy új „*Ábránd*“-ja *Hunyady László* dalműből vett részekből.

— A magyar zene ismét egy érdekes művel szaporodott. A *Simonffy Kálmán* által előfizetési uton kiadott „Magyar dalbokrétá“ 1-ső füzeté megjelent, még pedig igen csinos kiállításban, melly valóban diszére válik az egri nyomdának, hol kótanyomásban úgy látszik már túlhaladták a pestieket. Az első füzet tartalma 12 dal Csokonai, Tóth Endre, Szelestey, Czuczor, Léva, Lisznyay, Iduna, Petőfi, Vecsey, Vörösmarty költőinktől. Bolti ára 1 ft 12 kr. A második füzet néhány hét múlva jelenik meg s 1 pftjával még folyvást előfizethetni rá.

— *Fribeiss István* szorgalmasan folytatja a „Külföldi Regénycsarnok“ kiadását. Közelebb a III. és IV. füzet jelent meg *Dumas* „Párisi mohikánjai“-nak folytatásával, mellyet Párisban fordítanak Országh Antal és többen. Az V. és VI. füzet sajtó alatt van. Örvendetes e gyorsaság s fő kelléke az ily vállalatnak. Az első 6 füzetre még folyvást előfizethetni 3 pftjával.

— *Kertbeny* is szétküldé előfizetési felszólítását az általa kiadandó „Magyar könyvészet“ czimű munkára. Nem ajánlhatjuk eléggé e nagy hiányt pótló hasznos vállalat figyelembe vételét.

— *Királyi ajándék*. A spanyol királyné a pápának egy süveget szándékozik ajándékozni, melly már ki van téve közszemléletre a madridi udvari ékszerárusnál. Ezen süveg három gyémántkoronával és nagyszámu gyönggyel, rubinnal, smaragddal és zafírral van ékesítve s majdnem 3 millió forintba kerül. A szekrény, mellybe ez ajándékot zárják, ezüsből van két bársonnyal borítva s arany fogantyukkal ellátva.

— *Pálinka hatása*. Bécsben minap egy asszony, gyermeke fejét rendbe hozni akarván, ezt pálinkával locsolgató meg. A gyermek erre olly állapotba esett, hogy 30 egész óráig magán kívül volt.

— *Hazafiai adakozás*. Oroszországban most már nemcsak pénzzel, hanem emberekkel is kezdenek adakozni. Egy igen gazdag muszka, kinek több ezer jobbágya van, nem régiben minden ezertől 43 lelket adakozott az ujonczok közé s azonkívül két két lelket hadi adóba fizetett. Ez csak ott lehet, hol az ur nemcsak földbirtokos, hanem ember- és lélekbirtokos is.

— *Nyílt köszönet*. Alólirtak nem mellőzhetik el a kölcsönös *erdélyi jég- s tűzkármentő-társulat* irányában nyilvánítani és figyelmeztetni a t. cz. birtokos közönséget arra, hogy több évek óta magunk is ezen hazai magyar intézetnek tagjai lévén, mindazon évek alatt, mellyekben az elem által nem károsodtunk, ez intézet számadásaiból kiütött fölöslegekből, a tett díjbefizetéseinkhez képest osztalékokban részesedtünk, melly által a következő évre való mentesítéseinket, annyival jutányosabban értük el. E folyó évben történt elemi károsodásaink alkalmával pedig, nyílt és őszinte eljárásaink következtében (mit a szabályok a nélkül is feltételeznek) a megbecsültetett káraink — minden nehézség nélkül — megtérítettek, mellyért köszönetünket nyilvánítjuk.

Mind ezek következtében hazánkfiainak ezen magyar közintézet pártolását annyival inkább ajánlani honfi kötelességünknek éreztük, mint-hogy ezen intézet alapelveinél fogva, hovatovábbi növekedése, s a teher egymásközi, ebből eredő inkább megosztása, és e miatt várható nagyobb osztalékhozi juthatás által, a jövő biztosítás annyival jutányosabbá fog válni, mi mindenkinek — gazdálkodási tekintetből is — saját érdekében kell hogy álljon; s a mi igen ajánlatos még, ezen társulat tagjai egymás-

nak teljes kártérítést biztosítanak. Özv. Gyergyai Ferenczné, s. k. Ferenczi Mózes, s. k. kolozsvári polgár és tartományi számvevő tiszt. Kriza János, s. k. kolozsvári unitárius lelkész és tanár.

Összes jegyzéke

a jótékony adakozásoknak

mellyek a lefolyt 1854-ki évfolyam alatt a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségéhez beküldettek:

I. A Garay-árvák számára:

2. számban:	Székelyhidről (I. Pesti Napló mart. 14.)	27 pft. 50 kr.
3. „	Heckenast és Landerer	25 „ — „
5. „	Pázmán Mihály által	40 „ — „
7. „	Vidács István gépészgyári növendékei	5 „ — „
10. „	Lázár Ádám	50 „ — „
10. „	Fetik György	11 „ 36 „
15. „	Gralovits Imre	2 „ — „
15. „	Egy vasmegyei honleány	2 „ — „
15. „	Néhány bécsi magyar orvosnövendék	57 „ — „
16. „	Háromszékből	4 „ — „
24. „	Németh János	4 „ — „

Összesen . 228 pft. 26 kr.

(Ez összeg egy része özvegy Garay Jánosné asszonynak, másik része az árvák gyámjának, nt. Majer István urnak lón átadva.)

II. Irói segélypénztár számára:

33. számban: Egy magyar kézmives (Aradról) . 2 db. cs. k. arany.
(Letéve a m. academiái pénztárnok Tóth Lőrincz ur kezébe.)

III. A nemzeti színház nyugdíjintézete számára:

34. számban: Gyón községe } Balla Kálmán ur által 4 pft. — kr.
Pusztapótharasztiak } 8 „ 30 „
Összesen . 12 pft. 30 kr.

(Átadva Fancsy Lajos volt nyugdíjintézeti jegyzőnek.)

IV. Ries Antal gyógyszerész családja számára:

39. számban: Trstyánszky Károly által (Enyingről) . 12 pft. 22 kr.
(Átadva az illető családnak.)

A beküldött adakozások összesen 253 pft. 18 kr. és 2 db. cs. k. arany.
Pest, december 31-én 1854.

Pákh Albert,
a „Vasárnapi Ujság“ f. szerkesztője.

Szerkesztői nyílt posta.

Sz. B. B.—r: A kiadóhivatal külön állásánál fogva ön kívánságát most nem teljesíthetjük, bár ajánlott közléseinek örömet nyitunk tért.

L. J. M. Cs—s: A cikkeknek hasznát fogjuk venni s kérjük az ígért folytatást, a népszerű modor lehető tekintetbe vételével.

B. J. T—n: „Magyarország nem születési helyem s annak szép nyelvvel csak 1849 óta ismerkedtem meg“ — mondja ön. Igyekezett örömmel látjuk s ismerjük el, de kértünk kell, hogy cikkeit kiadását még továbbra halassza.

Sz. K. B.: Kísérletet fogunk tenni, azonban okunk van kételkedni a sikerben. Egy minapi hasonló példából következtetünk. A lap meg van rendelve.

F. J. D. P.: Vettük a második küldeményt is. Tanulmány, szorgalom. Mához egy évre vagy félretette ön a lantot, vagy öné a győzelem. Tehát mához egy évre.

Th. A. Verona: Olaszországi közléseit, lapunk szelleméhez alkalmazva, szivesen fogadjuk.

Sz. A. I—k—r: A „Jókaihoz“ írt verset átszolgáltattuk t. munkatársunknak; köszöni a szives megemlékezést, s velünk együtt azt tartja, hogy ámbár ennél kevésbé elmés zengeményeket is olvashatunk a lapokban, jobb mégis az ily privát érzelmeknek négy szem között nyilatkozniok.

Jelenlegi gabona-ár.

Austriai mérők. — (Pengő pénzben.)

Pest, december 22-én: Buza 6 ft. 24 kr. — 7 ft. 28 kr. — Kétszeres 5 ft. 36 kr. — 5 ft. 44 kr. — Rozs 5 ft. 20 kr. — 5 ft. 44 kr. — Árpa 3 ft. 20 kr. — 3 ft. 28 kr. — Zab 2 ft. 24 kr. — 2 ft. 28 kr. — Kukorica 3 ft. 52 kr. — 4 ft. 32 kr.

Bécsi börze december	Távirati közlés						
	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Statuskötelezvény 5%	82 ⁷ / ₈	—	82 ⁷ / ₈	82 ¹ / ₁₆	82 ⁷ / ₈	82 ¹ / ₂	83
dto. 4 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—
1834-ki sorsjegyek 100 ftos	—	—	—	119 ³ / ₄	—	119 ¹ / ₂	119 ³ / ₄
1839-ki	—	—	—	—	—	—	—
Bankrésznvény darabja	—	—	—	—	—	—	—
Éjszaki vaspálya oszt.	1871 ¹ / ₄	—	—	1877 ¹ / ₂	1880	1880	—
Dunagőzhajózási részvény	542	—	—	—	542	540	—
Augsburg	126 ³ / ₄	—	126 ⁷ / ₈	127 ³ / ₈	127 ⁵ / ₈	128 ¹ / ₂	127 ³ / ₄
Hamburg 100 bcoatallérért	93 ¹ / ₄	—	93 ¹ / ₄	93 ¹ / ₂	94	94 ¹ / ₂	93 ¹ / ₂
London 1 font sterlingért	12.15	—	12.14	12.16	12.20	12.24	12.10
Páris 300 frankért	147 ¹ / ₂	—	147 ¹ / ₂	147 ³ / ₄	148 ³ / ₈	149	148 ¹ / ₄
Cs. kir. arany	31 ¹ / ₄	—	—	31 ³ / ₈	31 ⁷ / ₈	32 ³ / ₈	32 ¹ / ₄
Ezüst	26 ³ / ₄	—	26 ⁷ / ₈	27 ³ / ₈	27 ⁵ / ₈	28 ¹ / ₂	27 ³ / ₄
Dunavizálás december	27.9' 8" 6" 0 föl.	28.9' 4" 9" 0 föl.	29.10' 0" 9" 0 föl.				

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

63

10-10

Császári királyi legfelsőbb szabadalommal,
s porosz királyi és szász királyi legfelsőbb
engedélyvel.

1854-dik évi tavaszi füvekből
Dr. BORCHARDT-féle illatos gyógyerejű
NÖVENY-SZAPPAN. Ara egy bepecsételt ered. pakét-nak 24 pkr.

A dr. BORCHARDT-féle cs. k. kiz. szab. növényiszappan kitünő jó szer a bőr erősítésére s épen tartására; az kétségkívül a legjobb szer, mi csak létezhetik e nemben, szintugy az olly igen alkalmatlan szeptő, májfoltok, napégetés, pörsenés, csu-csorék, bőrhólyagcsa stb. ellen, valamint a bőrnek tisztává és gyengéddé tételére, s annak erős, fris és élénk színbeni fentartására nézve.

Dr. SUIN de BOUTEMARD illatos fogpásztája. 1/2 pakétácska 40 kr. p.p. 1/2 pakétácska 20 kr. p.p.

Ezen fogszappan azon elismert czélszerűségén kívül, miszerint a fogak és foghús épségben-tartását a legbiztosabb s legártalmatlanabb módon eszközli, egyéb lényeges jeles tulajdonságainál fogva is minden eddig létező fogporok közt elsőszéggel bír s mindinkább növekedő közelismerést nyer, ugy hogy azok által, kik azt már egyszer használták, bizonyosan jövőre is mindig különös előszeretettel újra be fog szeretetni.

Dr. HARTUNG-féle cs. k. szab.
CHINA-HÉJ-OLAJ, a hajnak épségben-tartása és szépítésére.
Dr. HARTUNG-féle cs. k. szab.
NÖVENY-HAJKENŐCS, a hajnövet ismétli felélesztése és erősítésére.

A dr. Hartung-féle szab. hajnövesztő-szerek bebizonyult jeles tulajdonságaik s jutányos áraikkal fogva nagy előnnyel bírnak az oly igen magasztalt makasszar, lapugyökér s minden más egyéb hajolajak és hajkenőcsök fölött, s e szerint mint e nemben legjobb és legolesőbb szerek méltán ajánlathatnak; bővebb leírások ingyen szolgáltatnak.

A fentebbi szereknek egyedüli raktára **Budán Grünberg Ferencz,** udv. gyógyszerész és **Pesten Székely József,** gyógyszerész továbbá:

Aradon Tedeschi és Zukovits; Baján Klenantz Ján.; Besztercze-Bányán Damay K.; Czernoviczon Schnirch Ign. és Zachariásievicz Tam.; Cservenkán Dominics Sándor; Debreczenben Csanak József és R. Vincze Kár. gyógyszer.; Eszéken Horning József, gyógyszerész; Eperjesen Zsembery Ignác; Esztergomban Bierbreuer J. B.; Gyöngyösön Kocianovich János gyógyszer.; Győrött Unschuld Ede; Hóld-Mező-Vásárhelyen Braun József és társa; Kassán Eschwig Ede; Kézsmárkon Szopko K. N.; Kőszegen Küttel István gyógyszerész; Kolosvárott Wolff testv. gyógyszer.; Kaposvárott Kohn Jakab; Liptó-Sz. Miklóson Fischer J. L. és Krivoss M.; Lugoson Arnold József és Schiessler Antal; Makón Dobsa Sám.; Miskolczon Zahr J. B.; Mohácsen Kögl András; Maros-Vásárhelyen Fogarasy Döme; Mediason Orendi I. F.; Nagy-Bányán ifj. Bremer Ján. gyógyszerész; Nagy Beeskereken Pyrra J. D.; N-Kanizsán Welisch M. V.; N-Kikindán Schanner N.; Nagy-Szombatban Keszely József; Nagy-Váradon Huzella Mátyás és Janky Ant.; Nagy-Szebenben Zóhrer J. F.; Pápán Bermüller József és Tschepen Ede; Pécsen Adler Antal és Berger Károly; Pozsonban Weinstabl Dienes; Rima Szombatban Krátschmar K.; Rozsnyón Feymann Antal; Rózsahelyen Jureczki A. Herm.; Sellyén Weigel József; Sopronban Rupprecht József gyógyszer.; Szabadkán Farkas József; Szegeden Sujan József; Székes-Fehérvárott Legman Alajos; Szolnokon Scheftsik István gyógyszer.; Szombathelyen Tempel F., és Pachhofer Gyula; Segesvárott Misselbacher I. B.; Temesvárott Jeney és Solquir; Ujvidéken Sterio János; Vág-Ujhelyen Freund V.; Verseczen Karnáp. János; Veszprémben Hafner Mih.; Zala Egerszegen Anisits Pál; Zomborban Michailovits G.; Zombolyban Telbisz Ján. uraknál.

A fentebbi, a közönségnél olly jó hirben álló czikke a fennevezett városokban senki másnál nem kaphatók valódi minőségben, mint csak az itt megnevezett t. cz. letéteményes uraknál.

68 6-0
Geibel Armin, pesti könyv-
árúsnál kapható:
Uj magyar köszöntő.
Különbféle alkalmi
üdvözlések és szavalmányok
tára.
Mind a két nembeli ifjuság
használatára írta
NYULASSY.
Füzve ára csak 24 p. kr.

159 3-3
Eladó jószág.
Pest megyében, Pesttől hat, a gózhajó-
állomástól fél órányira, melly áll 10 hold
belső telekből, 231 hold szántóföldből, s
60 1/2 kaszáló rétből, s mellyhez 16 1/2 kapás
szőlő dőzmája, 4 egész telkes jobbágy s 7
zellér váltsága, és a közlegeltetési jog is
járul, szép lakházzal s udvarral, magtárral
és minden szükséges gazdasági épülettel
szabad kézből eladó. — Tudakozódhatni
alsó Dunasoron 10. sz. 1. emelet, vagy:
Tóth Lőrincz, h. ügyvédnél, uritocza,
2. sz. 1. emelet.

SZERENCSET HOZ

a közelebbi

január 12. és 13-dika.

E két napon

a nagy jószág-sorshuzásban

fél MILLIO

és 107,000 váltó forintot

lehet nyerni csupán készpénzben.

Az egyéb nevezetes előnyök, mellyekkel e nagy jószág-sorshuzás a játzó kö-
zönségnek ajánlkozik, olvashatók a játéktervben.
Bécs, 1854. decemberben.

PERISSUTTI G. M.

cs. k. szab. nagykereskedő, Kärntnerstrasse 1049. sz.

Eféle sorsjegyek LUEFF M. a „MINERVÁHOZ“ czimzett
illatszer-kereskedésében kaphatók a Kristóftéren.

164

4-4

164 3-3
Valódi
záczki komló
kapható
Weisz B. és társánál
Pesten, nagy hiduteza 12. sz.
166 2-2

161 3-3
Hartleben K. A. könyvkereske-
désében gyermekek számára kar-
ácsonyi és ujévi ajándokul kap-
hatók:
Nemzeti
KÉPES és VERSES
KÖNYV.
70 egészen új, pompásan szinezett kép-
pel. 8-rét ára 1 ft. 48 kr.

Gyermekélet
a
házi állatok körében.
Képes és verses könyv. 8-rét ára 54 kr.

Uj A. B. C.,
ki akar
magyarul és nemetül olvasni
tanulni.
Irta **PEREGRIN ELEG.**
Fekvő 8-rét ára 1 ft. p.

Az emlősök és madarak
képes természetrajza
vagyis:
azoknak természetű képekkel
ellátott rendszeres leírása.
Készítette
HANÁK KER. JÁNOS.
Nagy 8-rét 57 ábratáblával ára kötvé
7 ft. 30 kr. p. p.

Magyarország, Erdély,
Szerbvajdaság, Horvátország,
Szlavonia és katonai határvidék
FÖLDABROSZA.
Ára 16 kr. p. p.

154 3-3
„Eszter“ szerzőjétől!!
Téli olvasmányul
a következő igen érdekes és köztetszéssel
fogadott regények ajánlatnak:
A szegedi boszorkányok.
Három kötet.
3 ft. pengő pénzben.
A ZÖLD VADÁSZ.
3 kötet. 3 ft.
A gordiusi csomó.
3 kötet. 3 ft.

A nagyszebeni királybíró.
3 kötet. 3 ft.
ESZTER.
3 kötet. 3 ft.

Kaphatók ezen regények
minden könyvárusnál.
Heckenast Gusztáv, kiadó.

A JOGTUDOMÁNYI
és
törvénykezési tárnak
első füzeté
megjelent és épen most a t. cz. elő-
fizető uraknak szétküldetik.

Ezen első füzet tartalma: Tájékoztásul.
W. G. — A perbeli kifogásokról T. L. —
Az új váltótörvény körül. Szinovác Gy.
— Az ideiglenes polgári perrendtartást
bevezető, 1852. szeptember 16-ki igazság-
ügyministeri rendelet V. pontja. — A pa-
piroszpenz kényszerítő folyamat elrendelők
1848. június 2-ki cs. nyílt parancs polgár-
jogi következtéseiről. — Esettár. I. Polgári
jogsetek 1-6. II. Váltójogi esetek 1-4.
III. A Bossányi-per. — Jogtudományi
könyvszemle. Jogirodalom magyar nyelv-
ven; austriai jogirodalom német nyelven.
Előfizetés még folyvást elfogad-
tatik az alulirt kiadónál helyben
6 pft., vidékre postán küldve
7 pftjával 10 füzetre.
A második füzet, érdekes tartal-
lommal, sajtó alatt van.
Heckenast Gusztáv,
himző- és kalap-utca szögletén 1. sz.

LANDERER és HECKENASTNÁL

Pesten, egyetemutca 4-ik sz. a.

megjelent, és minden könyvárusnál s nevezetes könyvkötőnél kaphatók
következő naptárak 1855-ik évre:

Vas Gereben NAGY NAPTÁRA.

Második évfolyam.

Legnagyobb 8-rét, 20 nyomott iv, egy csinos aczélmetszvénynyel
s közberakott írópapir-levelekkel.

Ára füzve 1 pft.

E naptárnak már megjelenése első esztendejében megszerzette a szerző népszerűsége az általános részvétet, mit már mult évben is a szorgalommal szerkesztett tisztí névtár tetemesen előmozdított. Azt hisszük, hogy a szépirodalmi szöveg tekintetében szerző ez idén is megfelelt a közvárákosásnak és népszerű nevének. A tisztítárra nézve pedig bátran elmerjük mondani, hogy az Galgóczi Károly által a lehető legnagyobb pontossággal, tökélyvel és könnyen átlátható világossággal van szerkesztve, s minden ez idén megjelent tisztítárok közt ezt főképp ajánlja az, hogy benne, az ez idén oly sok változásokon keresztül ment névjegyzék egész a nyomás előtti napokig pontos figyelemmel ki van javítva és egészítve s dicsekedés nélkül merjük azt ez idén valamennyi közt legközelebbnek s tisztí közlekedésre leghasználhatóbbnak elmondani.

Tartalom:

Kor- és egyházi jellemek 1855-ki közönséges esztendőre. Hónaptár. Házi orvos. Gazdászati. A marha tüdő-senyv elhárítása oltás által. A cukorrépa eltartása. Az olajpogácsák hasznáról a gazdaságban. Mindig friss vaj. Preys új gyapjamosó szere. Vadászat. Lovászat. Természettan. A villanyosság, mint világosság forrása. A villanyosság és magnetismus melegítő hatásai. Két csüd vitéz. Nevezetes férfiak: Arthur Garret Cowley Wallesley Wellington herceg. Ira Aldridge. Moore Tamás. Penetházy. Három szín, freskokép. Irta Bernát Gáspár. Két fősvény. A magyarok történetkönyve. Kvártélyos huszár. Eredeti népszimű dalokkal 3 szakaszban. Életregény pohározás közben. Novella, Eszther atb. szerzőjétől. A londoni zsebtolvajok. Egy alföldi város. A londoni hajórakhelyek (Doks). Az állatok természeti ösztöne s lakaik építése. A vizi ló. Dupuis-Delcourt jegese hárota. A tenger alatti távhiro (telegraph). Természettan. Az ember- és állat-táplálkozás theoriája. Találmányok. Magyarországnak s hozzá való tartományainak emlékezetes dolgai. Mesék. Európai államok és uralkodók. Az orosz-török háboruban s vele egybekötésben levő viszonyok közt szereplő egyének betűsorozati névjegyzéke. Osztrák birodalmi névtár. Magyarország katonai és polgári kormányja. Országos vallásügy s közoktatási névtár. Tanodaügyi tisztí névtár. Magyarországi helytartósági kerületek. Pestbudai közigazgatási kerület. Soproni közigazgatási kerület. Pósoni közigazgatási kerület. Kassai közigazgatási kerület. Nagyvárad közigazgatási kerület. Országos pénzügyigazgatóság Budán. Cs. kir. magyar álladalmi számvevőség Budán. Országos építészeti tisztikar. Pest város. Betűsori utmutató. Osztrák birodalmi rövid katonai névtár. Az osztrák birodalomban forgalomban levő pénznemek. Cs. kir. osztrák ezüst és rézpénzverési táblázat. Az életben gyakrabban előforduló külföldi arany, ezüst s közforgalmi számoló pénzek értéke conventios ezüst forint értékre vive. Külföldi mértékek egybe hasonlítása az osztrák birodalmi mértékekkel. Vasuti vonalok Magyarországon. Gőzhajózás. Személyvonatjárása. Gőzhajói menetár. Álladalmi postaközlekedés. Közönséges vásárok Magyar- és Erdélyországban. Bélyegdíj. A közéletben legsűrűbben felmerülő bélyegdíjak.

GAZDASÁGI NAPTÁR.

Első évfolyam.

Szerkeszté Fényes Elek.

Nagy 8-adrét, 9 nyomott iv, közberakott írópapir-levelekkel.

Ára füzve 24 kr. pp.

Fényes Elek köztisztvisletben álló és ezen pályán is az 1844—1848-ig az 50—60 ezer példány kelendőséggel bírt mezei naptárról, ugyancsak 1848-ban „Gazdatisztí naptár” czim alatt legelőször megindított épen ily irányu vállalatról országzerte ismert neve azt hisszük tökéletesen elégséges e naptár hitelének megalapítására, reméljük is, hogy a népszerű módorban szerkesztett gazdasági rész, a rövid országos tisztí névtári kivonatot s a lehetőleg teljes s legújabbban kijavított gazdatisztí névtár a közigényletet ki fogják elégíteni. De szolgáljon itt bővebb felvilágosítás az ide iktatott

Tartalom:

Kor- és egyházi jellemek. Hónaptár, az év 12 hónapjai. A felséges uralkodó austriai ház. — **Gazdasági értekezések.** Fanevelés. Szőlőmívelésünk és a borkereskedés. Cselédrendszer ajánlása. Időváltozati jegyzetek. Pesti gyümölcsnevelde és kertészeti intézet. Némely gazdasági könyvek ismertetése. Gazdasági gépek. A mezőgazdaságot érdeklő mozgalmak. — Álladalmi postaközlekedés. Vasuti közlekedés Magyarországon. — Császári birodalmi ministerek. Cs. k. legfőbb rendőrhatalóság. Cs. k. legfőbb és semmitő törvényeszek. Magyarország katonai és polgári kormányja. Magyarországi helytartósági kerületek a megyei hatóságokkal együtt. Pestváros tisztikara. Pesti betűsori utmutató. **Gazdatisztí névtár.** Közönséges vásárok. Cselédek bérét, árendát s más jövedelmet vagy költséget mutató tábla. Bélyeg illetékek táblázata.

E naptárakból ha alólirt kiadóknál történik a megrendelés minden tíz példányra egy ingyenpéldány adatik.

 Mai számunkhoz van mellékelve „Politikai Ujdonságok” czimü új olesó politikai hirlap előfizetési értesítése.

Nyomatja és kiadja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt, Pesten.

PROTESTANS NAPTÁR.

Első évfolyam.

Szerkeszté BALLAGI MÓR, tanár.

Nagy 8-adrét, 9 nyomott iv, közberakott írópapir-levelekkel.

Ára füzve 24 kr. pp.

A szerző neve, ugy a protestans egyházi és iskolai életben ismeretes, kitünő egyéniségek közremunkálása, elégséges kezességet nyujt e naptár tartalmának érdekes volta iránt. Csakhamar ezen most először megjelenő naptárnak előleges kihirdetése után a protestans községek részéről oly élénk részvét mutatkozik: miszcint a nyomtatás megkezdésekor az előfizetők száma már a hat ezret is meghaladja.

JÁSZ-KUN NÉP NAPTÁRA.

Szerkeszté

Imrik József.

Első évfolyam.

4-edrét, 23 nyomott iv, közberakott írópapir-levelekkel.

Ára füzve 48 kr., keményen kötve 1 ft. pp.

E naptár szerzője maga is jász, s már a czimnél fogva is, legbővebben értekezik a jász-kun dolgokról, és pedig különösen tartalmazza e naptár: a Jász-kunok eredetét, szokásait s viseletét; — a jász-kun községek statistikai s geographiai tekintetbeni helyzetét. — a hármaz kerület s községek tisztí névtárát. A jelenlegi külláboru keletkezését. A török nép szokásait s vallását. Az állatok veszélyeit, hasznait s kinzásait vétkességét. Különféle történeteket s mulattató elmés kérdéseket fejtegetésekkel. Közhasznu gazdasági, házi és égismeirészeket. E földteke népfajait s vallásait. Több hasznos tárgyakat és táblás kereskedési jegyzékeket az országos hivataloknak rövideden személyzete kimutatásával s a vásárok jegyzékével együtt.

E naptár, mindamellott hogy a Jász-kun nevet viseli: különbség nélkül mindenki által használható.

VAS GERE BEN

KIS KÉPES NAPTÁRA.

Második évfolyam.

Nagy 8-adrét, 5 nyomott iv, több a szöveg közé nyomott fametszvényekkel.

Ára füzve 12 kr. pengő pénzben.

Német nyelven:

Der Pester Bote.

Großer gemeinnütziger Kalender für Stadt und Land

Első évfolyam.

Legnagyobb 8-adrét, 20 nyomott iv, közberakott írópapirlevekkel, s több a szöveg közé nyomott fametszvénynyel.

Ára 1 ft. pp.

KÖZHASZNU HÁZI NAPTÁR.

Második évfolyam.

6 iv. Minden naptárak közt legolcsóbb, ára 6 kr. pp.